

GÖTEBORGS UNIVERSITET

”Alla behöver ju vatten”

*En kvalitativ undersökning om
svenska turisters uppfattningar kring
vatten och vattenkonsumtion på Bali*

Författare: Alma Sönne
Institutionen för Globala Studier på Göteborgs Universitet
Examensarbete för kandidatexamen i Globala Studier
Vårterminen 2021
Handledare: Johan Wedel
Antal ord: 13 680

Abstract

The purpose of this thesis is to examine Swedish tourists perspectives on water consumption while traveling in Bali, Indonesia. Using qualitative interviews, the study also examines how problems linked to water consumption, access and distribution in Bali is understood from the perspective of Swedish tourists. The interview results are analyzed through theories of responsibility and environmental justice, and are further discussed using perspectives on power, societal structures and awareness. The theoretical discussion illustrates that tourists water consumption patterns are influenced by societal structures and habits, rather than consciousness on issues relating to water, even though there is some willingness amongst tourists to get educated and adapt improved water saving habits. The results also indicate that Swedish tourists have high ideals of justice in water related issues, but that their behavior and consumption do not always reflect these views. This due to the fact that sometimes, these views are in conflict between their perceived interests and the emotional value linked to their travels. Furthermore, the results indicate that Swedish tourists to some extent neglect their perceived individual responsibility in the issue of water consumption and place the responsibility for improving the unsustainable situation on other actors. Lastly, the study's results show that Swedish tourists experience a powerlessness in their capability to influence structures that together create inequalities and problems in the water supply in Bali.

Keywords: Tourism, Water, Water consumption, Justice, Responsibility, Power

Nyckelord: Turism, Vatten, Vattenkonsumtion, Rättvisa, Ansvar, Makt

Förord

Jag vill börja med att rikta ett stort tack till studiens intervjudeltagare för att ni varit villiga att ta er tid att delta. Det är ni som givit de tankar, erfarenheter och perspektiv som har möjliggjort undersökningen. Ett varmt tack går också till vänner och familj som har läst, stöttat och peppat under våren.

Ett avslutande, stort tack riktas till min handledare Johan Wedel, som under hela processen har varit till stor hjälp och gett både värdefulla tips, konstruktiv feedback och uppmuntran. Ditt engagemang har varit betydelsefullt och det har hjälpt mig klara av uppgiften!

Innehållsförteckning

1. Introduktion.....	1
1.1 Problemformulering	2
2. Syfte och frågeställningar	3
2.1 Avgränsningar	3
3. Teoretiska utgångspunkter och jämförande forskning	5
3.1 Teoretiska utgångspunkter	5
3.1.1 Miljörättvisa	5
3.1.2 Ansvar, strukturer och makt	6
3.2 Jämförande forskning	8
3.2.1 Turisters vattenkonsumtion	8
3.2.2 Vatten på Bali	10
4. Metod och material	12
4.1 Empirisk metod	12
4.1.1 Urval.....	12
4.1.2 Intervjuguide och genomförande.....	14
4.1.3 Forskningsetik	15
4.2 Analysmetod.....	15
4.3 Övrigt material	16
4.4 Metoddiskussion och kritiska reflektioner	17
4.4.1 Validitet och reliabilitet.....	17
5. Resultat och analys.....	19
5.1 Medvetenhet, ansvar och konsumtion	19
5.2 Fördelning, beroende och miljörättvisa.....	23
5.3 Strukturers påverkan.....	27
5.3.1 Reproduktion och intressen	28
5.4 Makt och upplevda möjligheter.....	30
6. Slutsatser och avslutande diskussion.....	34
7. Källförteckning.....	37
Bilagor	40
Bilaga 1. Respondenternas resekontext.....	40
Bilaga 2. Intervjuguide	41

1. Introduktion

Världen är djupt beroende av vatten. Industrier, jordbruk, människor och ekosystem förlitar sig på vatten för sanering och daglig överlevnad (World Resources Institute, u.å) och därför kan vatten ses som en av världens viktigaste resurser. Sedan 1960 har vattenkonsumtionen ökat kraftigt till följd av en växande världspopulation, ekonomisk utveckling och förändrade konsumtionsmönster (UNESCO, 2020:1) och processerna som ligger bakom ökad vattenanvändning kan kopplas till länders strävan efter utveckling, tillväxt och framgång (Larsdotter Thiel & Hallgren, 2019:61). Detta innebär bland annat att vattenhantering- och användning blir allt viktigare politiska områden. Vattenbrist har direkta konsekvenser för både människor och ekosystem (WWF, u.å) och ur ett globalt perspektiv skapar vattenbrist bland annat försämrade matsäkerhet, sjukdomar, föroreningar av vattendrag, minskad biodiversitet och förlust av ekosystemtjänster (WWF, u.å; UNICEF, u.å; UNESCO, 2020:1).

Likt andra problemområden är världens vattenresurser orättvist fördelade (WWF, 2020) och ö-nationer beskrivs som typiskt sårbara för klimatförändringar och vattenbrist ur både klimat- samt socioekonomiska perspektiv (UNESCO, 2020:1). Turism kan förvärra problem kopplat vattentillgång då turism ofta sker på platser där vattentillgången är begränsad, exempelvis på öar och kustområden där det finns få tillgångar på fossilt vatten samt bristfällig tillgång på ytvatten (Gössling, 2006:180; Gössling, 2002:284). Bali, en ö i Indonesien är en av de platser där turismen påverkar tillgången på vatten. Vattenförsörjningen på ön påverkas negativt på grund av stora kuststräckor som har begränsad potential att samla grundvatten i förhållande till öns relativt lilla storlek, dess höga populationsdensitet samt turismens infrastruktur (Strauß, 2011:71).

Indonesiens strategiska plan (RPJMN 2015–2019) ser vattensäkerhet som ett prioriterat mål och klimatförändringar som ett sektorsöverskridande hot (UNESCO, 2020:144). Myndigheterna på Bali förväntar sig större press på infrastruktur, lokala samhällen, kulturarv och miljötillgångar; exempelvis skogar, korallrev och stränder till följd av ökad turism de kommande åren (Ollivaud & Haxton, 2019), och organisationen IDEP, som arbetar på ön, har beskrivit de sjunkande vattennivåerna som ett akut problem och att Bali kan vara på väg mot en ekologisk kollaps om det ohållbara sättet att hantera vatten på fortsätter. Detta, trots att Bali har stor nederbörd, och därför har en tillräcklig stor mängd vatten för att egentligen kunna tillgodose behoven som finns (IDEP, u.å).

1.1 Problemformulering

Bali är Indonesiens mest besökta turistdestination och tar emot hälften av landets över 14 miljoner utländska besökare varje år och vattenhanteringen på ön påverkas oundvikligen när turister säsongsvist besöker ön i miljontals (Cole & Browne, 2015:444). Sedan 1960-talet har turismen varit en del av utvecklingsstrategin på Bali (Cole, 2012:1224) och turismens infrastruktur kräver stora mängder vatten i bland annat bevattnade trädgårdar, poolområden och tvätt (Gössling, 2006:180). Den negativa påverkan turismen har på turistdestinationer generellt, kan dessutom ses förstärkas på grund av att turister ofta saknar information om ”osynliga” problem, som exempelvis rör vatten och vattenkonsumtion (Page, Essex & Causevic, 2014:60).

De frågor som berör vatten på Bali kan vidare kopplas till en rad orättvisor. Vattenförsörjningen till både hushåll och turistindustrin på Bali sköts, tillsammans med andra privata aktörer, av ett företag som heter Perusahaan Daerah Air Minum (PDAM). Företaget är delägt av indonesiska staten, och har kritiserats för höga avgifter och otillräckliga tillgångar. Resultatet av detta är att många på landsbygden köper vatten från andra privata företag eller förlitar sig på lokala brunnar för sin vattenförsörjning (Strauß, 2011:73). Cirka 30 procent av öns bruttonationalprodukt kan kopplas till turism men upp till 85 procent av dessa tillgångar beräknas ägas av icke-balineser (Cole & Browne, 2015). Turistindustrin kan vidare kopplas till överanvändning av grundvattentillgångarna på Bali, och konsekvenserna av detta är bland annat försämrad vattenkvalitet, saltvattenintrång och markförsänkning (Cole, 2012). Turismen står för cirka 65 procent av vattenförbrukningen på ön (Cole & Browne, 2015; Becken, 2014:11) och är tillsammans med jordbrukssektorn de främsta orsakerna till fördelningsproblematik på ön (Strauß, 2011:71).

På grund av att turismen påverkar vattentillgångarna på Bali är det relevant att undersöka på vilka sätt svenska turister ser på hur de är med och bidrar till öns minskade vattenresurser och huruvida de är medvetna om vattenförbrukningens olika konsekvenser. Torres-Bagur, Ribas & Vila-Subiróset (2020) menar att information som belyser vilka faktorer som spelar in för turisternas sätt att konsumera och bespara vatten är centralt för att kunna skapa strategier för att öka miljömedvetenhet och främja vanor som sparar vatten bland resenärer. Detta är viktigt för att bidra till en mer hållbar utveckling.

2. Syfte och frågeställningar

Uppsatsens syfte är att bidra med kunskap om svenska Bali-turisters förståelse, kunskap och perspektiv på fördelning- och konsumtionsfrågor kring vatten på Bali. Genom att undersöka hur svenska turister uppfattar sin vattenkonsumtion när de reser till Bali syftar uppsatsen till att undersöka hur problemen kopplade till vattentillgång- och konsumtion på Bali kan förstås utifrån svenska turisters perspektiv. Denna kunskap bidrar med insikter i hur personer i globala nord resonerar kring ansvar, rättvisa och fördelning i frågor som rör olika aspekter av vattenkonsumtion i globala syd.

De valda teorierna, som fokuserar på rättvisa, ansvar och makt, kommer tillämpas på resultatet för att möjliggöra en analytisk diskussion kring hur svenska turisters uppfattar och förstår sitt eget beteende och förhållningssätt i relation till andra relevanta aktörer. Teoriernas perspektiv tillämpas vidare för att undersöka hur turisternas upplevelser, tankar och synsätt kan förstås utifrån en bredare kontext och de kommer att användas som ett verktyg för att besvara uppsatsens frågeställningar. Studien har genomförts genom kvalitativa semistrukturerade intervjuer. Frågeställningarna som ligger till grund för arbetet är följande:

- Hur ser svenska turister som reser till Bali på sin och andras vattenkonsumtion och överkonsumtion av vattenresurser på Bali?
- Hur ser svenska turister som reser till Bali på ansvarsfrågor, rättvisa, makt och fördelning avseende vattenkonsumtion och hur kan deras förhållningssätt till vattenkonsumtion förstås?

2.1 Avgränsningar

Undersökningen avgränsas på flera områden. En avgränsning kan ses i valet att endast undersöka svenska turisters idéer, förhållningssätt och föreställningar avseende beteende. Detta innebär att undersökningens resultat endast kan förstås ur en svensk kontext, där intervjupersonerna kan antas ha relativt lika bakgrunder och kunskaper. Vidare har undersökningen avgränsats till att undersöka svenska turister i åldersgruppen 20–30 år. Detta motiveras och diskuteras mer under punkten *5.1.1. Urval*. Undersökningen har också avgränsats till att fokusera på just vatten och vattenkonsumtion. Hållbarhetsfrågorna kopplat till turism på Bali är många och vissa kan sammankopplas med vattenfrågor men på grund av uppgiftens omfattning och syfte är det inte rimligt att ge en helhetsbild av hela hållbarhetsområdet.

Turisters vattenkonsumtion delas ibland upp mellan direkt och indirekt användning. Direkt vattenanvändning inkluderar ageranden som berör exempelvis hur ofta man byter ut handdukar på sitt boende, duschar, toalettbesök, dricksvatten och andra aktiviteter som turister själv kan styra över. Indirekt vattenanvändning avser den förbrukning som turister har svårare att påverka, exempelvis vatten som går åt i boendets pooler, spaanläggning eller det vatten som används för att tillaga turisternas mat eller vid städning (Page et al, 2014:59). I denna uppsats avser vattenkonsumtion en kombination av direkt och indirekt användning, men hänsyn tas inte till det vatten som krävs för tillverkning av de produkter turisterna använder.

Ytterligare en väsentlig avgränsning är att studiens resultat endast kan förstås i utifrån hur situationen på Bali såg ut innan utbrottet av Covid-19 pandemin. I april 2020 stängde Indonesien helt för utländska turister (TT Nyhetsbyrån, 2020, 24 augusti) och i dagsläget (maj 2021) finns fortfarande reserestriktioner (Sweden Abroad, 2021, 10 maj) vilket påverkar landets turistindustri och ekonomi. Att olika aspekter av relevans för studien kan komma att se annorlunda ut på Bali efter pandemin tar uppsatsen inte hänsyn till.

3. Teoretiska utgångspunkter och jämförande forskning

De teoretiska utgångspunkterna för undersökningen kommer att bestå av tre huvudsakliga begrepp; miljörättvisa, ansvar och makt. Begreppen har valts för att analysera och underlätta förståelsen för de svenska turistperspektiven, med fokus på turisternas och andras vattenkonsumtion samt dess orsaker och konsekvenser. De teoretiska perspektiven kommer tillsammans med den jämförande forskningen ligga till grund för att diskutera och analysera studiens resultat ur olika perspektiv och nivåer.

3.1 Teoretiska utgångspunkter

3.1.1 Miljörättvisa

Begreppet miljörättvisa kan förstås som ett perspektiv som belyser vem eller vilka grupper som ses som prioriterade och värdefulla i miljökonflikter (KTH, 2014; Doyle, McEachern & MacGregor, 2015, s.96–97). Begreppet hanterar vidare hur miljöproblemens negativa konsekvenser ofta påverkar vissa människor mer än andra (ibid:41; 44). Begreppet är relevant i studien och används för att möjliggöra en diskussion kring hur fördelning av vatten ser ut och kan förstås på Bali, samt att undersöka hur svenska resenärer resonerar kring sin egen och andras vattenkonsumtion.

I denna uppsats kommer diskussionen om miljörättvisa utgå från Olle Torpmans förståelse och diskussion kring begreppet (2017:305). Han menar att rättvisa i miljösammanhang är starkt kopplat till fördelningsfrågor. Författaren beskriver hur jämlikhet, behov, förmågor, förtjänster och samhällseffektivitet är faktorer som kan bistå i en analys av hur en rättvis fördelning kan se ut. Perspektiven kring jämlikhet, behov och samhällseffektivitet är här speciellt intressanta. Jämlikhet kan i grunden förstås som att fördelningen av en resurs ska vara helt lika för alla, men på grund av att det många gånger kan anses orimligt, menar Torpman (2017:306) att en bra utgångspunkt är att jämlikhetstanken ska skapa en fördelning som utgår från att ge människor lika goda förutsättningar att leva fruktbara liv och att minimera skillnaderna som finns gällande människors möjligheter och förmågor. Behov som en faktor för rättvisa utgår enligt Torpman (2017:306–307) från att alla människor ska ha tillräckligt för att kunna tillgodose sina grundläggande behov, och i ett något större perspektiv ha tillräckligt för att leva ett liv som individen i fråga tycker är ett liv värt att leva.

Detta perspektiv är relevant för frågor som berör vilka värderingar som ligger till grund för att turister väljer att resa till Bali och hur de väljer att konsumera vattenresurser. Faktorn som berör

samhällseffektivitet förklaras av Torpman (2017:307) som att fördelningen av en resurs rimligen ska ta hänsyn till var resursen är som viktigast och hur den kan göra mest nytta ur ett samhällsperspektiv.

3.1.2 Ansvar, strukturer och makt

En annan relevant teori är Iris Marion Youngs ansvarsmodell, *social connection model* (Young, 2006), på svenska kallad ”den sociala förbindelsens modell”. Utgångspunkten för modellen kan beskrivas som ansvar i relation till rättvisa och teorin argumenterar för att alla individer vars agerande upprätthåller orättvisa samhällsstrukturer bär ett visst ansvar för sina handlingar och förhållningssätt (Young, 2007:199;209;213). Young menar att sociala strukturer skapas och reproduceras genom olika aktörers handlingar och samspel i olika samhällsprocesser och att relationen mellan struktur och aktör bör ses som ömsesidigt beroende av varandra. Å ena sidan skapar alltså individers kollektiva ageranden strukturer, men de påverkas också av de strukturer de befinner sig i; strukturerna både begränsar och möjliggör handlingar och individens agens. Individers ageranden styrs bland annat av de regler och förväntningar (normer) som upplevs finnas (ibid:202–203). Utifrån denna studies syfte kan perspektivet på strukturer hjälpa till att förstå hur och på vilka sätt svenska turister reproducera strukturer kring vatten på Bali. Vidare är perspektivet intressant för att undersöka vilka samhällsstrukturer som påverkar turisterna i sättet de konsumerar vatten på.

Young (2007:194) beskriver också att ett samhälle är uppbyggt av ömsesidigt påverkande institutionella strukturer inom vilka individer söker lycka, tillfredsställelse och sätt att genomföra sina projekt. Det är via dessa ageranden som individen utövar en påverkan på de förhållanden som påverkar andra och deras liv. De villkor som påverkar individer idag är sociohistoriska, vilket innebär att de är resultatet av historiska kollektiva ageranden som skapat förutsättningar i den fysiska och kulturella miljön (ibid:203). Detta innebär att sättet ett kollektiv av individer agerar på idag skapar förutsättningar för hur framtidens strukturer kommer se ut. Detta är ett relevant perspektiv i denna undersökning i relation till turisternas syn på hur en rättvis och ansvarsfull vattenfördelning bör se ut och hur de positionerar sig själva, och förstår sig själva i de processer där de använder vatten. Young (2007:204) menar vidare att alla människor medvetet eller omedvetet i olika utsträckning bidrar till produktionen och reproduktionen av orättvisa strukturer och att de individer som genom sitt agerande upprätthåller dessa bär ett delat ansvar för dess existens, trots att de många gånger varken önskat den orättvisa situationen eller själva skapat den.

En av huvudfaktorerna till varför den sociala förbindelsens modell skiljer sig från många andra ansvarsmodeller är att den skiljer på kollektivt ansvar och delat ansvar. Kollektivt ansvar beskrivs som ett ansvar som kan läggas på ett kollektiv av individer, utan att någon individ i gruppen kan ses som ansvarig (Young, 2007:213). Ett exempel på detta skulle kunna vara att man pekar ut ett företag som förorenat ett vattendrag som ansvarig över händelsen, men ingen av de individer som jobbar och utgör företaget kan ses som ansvariga över situationen. Utifrån den sociala förbindelsens modell, är detta synsätt problematiskt då det skapar ett synsätt där ”den skyldiga” pekas ut som ensamt ansvarig, och alla enskilda aktörer som också är inblandade frikänns från sitt ansvar. Den sociala förbindelsens modell argumenterar istället för att det är mer rimligt att man ser ett delat ansvar mellan alla som genom sina handlingar bidrar till den orättvisa situationen (ibid), vilket inkluderar individer. Delat ansvar ska dock inte förstås som lika stort ansvar. De skillnader i typ av ansvar och grad av ansvar beskrivs avgöras av en aktörs position inom de strukturella processerna.

Young (2007:218) föreslår att aktörers ageranden diskuteras och förstås utifrån parametrar som berör makt, privilegier, intressen och kollektiv förmåga. Det är framförallt de tre först nämnda som är relevanta för denna studie. Makt berör en aktörs potentiella makt, faktiska makt och/eller det inflytande aktören kan anses ha i de processer som resulterar i orättvisor (Young, 2007:218). Maktperspektivet kommer att tillämpas i studien för att möjliggöra diskussioner dels kring hur turisterna själva positionerar sig utifrån upplevd makt och vidare hur turisternas makt kan förstås ur en bredare kontext där deras makt ställs mot andra aktörers makt.

Young (2007:219) diskuterar också hur de flesta orättvisa strukturer innehar privilegierade individer som drar nytta av att strukturerna ser ut som de gör, utan att de själva framstår som skyldiga för dess existens. Författaren argumenterar att dessa aktörer bär ett särskilt moraliskt ansvar för att bidra till en organiserad strävan att förändra strukturerna. Det moraliska ansvaret motiveras av att dessa aktörer kan antas kunna anpassa sig till nya förhållanden utan att det påverkar dem negativt i stor utsträckning. En aktörs intresse av att upprätthålla eller förändra de strukturer som finns står ofta i relation till deras position inom dem, där de som faller offer för orättvisa ofta har ett intresse av att strukturerna förändras, medans de som drar nytta av dem har ett intresse av att de upprätthålls (ibid:219–220). Perspektivet kommer att tillämpas för att undersöka turisternas syn på orättvisor kring vattenkonsumtion, hur de resonerar kring hur de

rådande orättvisorna kring vatten på Bali kan förändras, samt hur turisterna ser på eventuella begränsningar i sin egen vattenkonsumtion på Bali.

Den sociala förbindelsens modell belyser vidare att ansvar i relation till strukturell orättvisa ska förstås i kontexten att de processer som skapar dessa är pågående. För att komma åt ansvaret i pågående processer är modellen mer framåtblickande än tillbakablickande. Modellen ska inte förstås i syfte att klandra, straffa eller söka vedergällning för orätter, utan istället förstås i relation till att förstå och förändra de orättvisa strukturerna. Young (2007:212–214) menar att det framåtblickande ansvaret kan tas genom att individer går samman i kollektiva handlingar med andra samhällsaktörer för att förändra orättvisa strukturer. Författaren menar vidare att ansvaret i den sociala förbindelsens modell kan förstås som ett politiskt ansvar, som syftar på ett offentligt och kommunikativt engagemang tillsammans med andra för att samordna handling och organisera så rättvisa förhållanden som är möjligt (ibid).

3.2 Jämförande forskning

Detta avsnitt syftar till att presentera tidigare forskning inom relevanta områden för studien. På grund av det stora antalet relevanta områden kopplat till både vatten och turism, har tidigare forskning valts ut från två centrala områden; turisternas vattenkonsumtion, synsätt och beteenden samt vatten på Bali. Forskningen presenteras dels för att underlätta förståelsen för situationen kring vatten på Bali, dels för att intressanta paralleller kan dras mellan tidigare resultat och resultaten från denna studie. Det finns till författarens kännedom ingen tidigare forskning om svenska turisternas uppfattning av sin vattenkonsumtion på Bali.

3.2.1 Turisternas vattenkonsumtion

Stefan Gössling (2006:180) beskriver att turismens infrastruktur kräver stora mängder vatten i bland annat bevattnade trädgårdar, poolområden och tvätt. De beräkningar som finns visar på en bred variation i turisternas dagliga vattenkonsumtion, någonstans mellan 100 och 2000 liter per dag. Det kan jämföras med det globala medelvärdet på 160 liter per dag per person (ibid:181). I genomsnitt ökar en individs vattenkonsumtion på resa i relation till personens konsumtion hemma (Gössling, 2002:284) och det tycks finnas en koppling mellan hur turister bor och hur mycket vatten som går åt. Studier visar exempelvis att en genomsnittlig turist i Spanien konsumerar 440 liter vatten per dag, vilket fördubblas om deras boendeanläggningar har pool och golfbana. Ett annat exempel är att turister på Zanzibar, boende i gästhus som var

ägda av lokalbefolkningen i snitt konsumerade 100 liter vatten om dagen i jämförelse med de 2000 liter per dag som går åt vid vistelse på lyxhotell (Gössling, 2006:181). Liknande resultat presenteras av Megan Epler Wood (2017:311), som menar att resenärer ofta använder 10–18 gånger mer vatten än lokalbefolkningen.

De orsaker som beskrivs ligga bakom en överkonsumtion, icke-hållbar konsumtion eller negativ klimatpåverkan kopplas ofta till människors omedvetenhet/medvetenhet och beteenden. En studie av Susanne Becken (2007:356), som undersöker turisternas uppfattningar om flygets påverkan på klimatet, visar bland annat att individens kunskap om olika aspekter kopplat till miljöproblem påverkar hur de bedömer sitt individuella ansvar. Vidare visar en studie av Andrew Hares, Janet Dickinson & Keith Wilkes (2010:471) att deras respondenter i stor utsträckning tillskriver ”någon annan” ansvaret för att tackla klimatförändringar och att individens ansvar ansågs vara litet. Becken (2007:362) belyser också hur turisternas upplevda ansvar gentemot miljön skiljer sig från vardagens ansvar när de befinner sig på resa och att det är lättare att påverka miljön i sin lokala kontext än i den globala. Respondenterna i undersökningen uttryckte också en vilja att ta till sig mer information, då detta kunde öka deras medvetenhet i turism-relaterade hållbarhetsbeslut (ibid:363). Perspektivet som lyfter medvetenhet som en faktor i frågan om vattenkonsumtion är återkommande i forskning kring turism, och lyfts även av Ariadna Gabarda-Mallorquí, Rosa Maria Fraguell & Anna Ribas (2018:1305). De beskriver att miljömedvetenhet är en av huvudfaktorerna som avgör i hur stor grad en individ engagerar sig i vattenbesparande aktiviteter.

En studie av Maria Torres-Bagur, Anna Ribas & Josep Vila-Subirós (2020) undersöker vilka faktorer som påverkar turisternas vattenbesparande beteenden i medelhavsområdet. Deras resultat visade att turistens skäl till vistelse, typ av boende och geografiskt ursprung var faktorer som spelade in i hur turisternas vattenbesparande beteende skiljer sig åt. Deras resultat visade bland annat att cirka 75% av alla gäster nästan alltid stängde av kranen när de borstade tänderna och använde vatten sparsamt när de duschade medan cirka 25% av de tillfrågade turisterna aldrig, eller nästan aldrig tillämpade några vattenbesparingsmetoder. Undersökningen visade också likt Gössling (2006) att turister som bodde på landsbygden eller i campingområden förbrukade mindre vatten än de turister som bodde på hotell (Torres-Bagur, et al. 2020). Ytterligare resultat från undersökningen visade att “natur-turister” vars främsta skäl för vistelse var att delta i utomhusaktiviteter och uppleva naturen var de som mest frekvent tillämpade

vattenbesparingsmetoder och att de som var på affärsresa eller skulle delta på event var de som mest sällan tillämpade vattenbesparingsmetoder (ibid).

3.2.2 Vatten på Bali

Det finns ett relativt stort omfång av forskning på området vatten på Bali. Materialet täcker fokusområden som exempelvis rör involverade aktörer och förvaltning av resurser på turistområden samt dess påverkan på lokalsamhällen (Cole, 2012; Cole & Browne, 2015) och exempel på resurskonflikter som mynnat ur problematik med vattentillgång (Strauß, 2011).

Sophie Strauß (2011) genomförde en studie om vattenkonflikter på Bali utifrån lokala risodlares perspektiv och hennes resultat visar på att en majoritet av de tillfrågade bönderna upplever svårigheter att bevattna sina odlingar sedan 90-talet, till följd av förändringar i vattenförvaltningen. Strauß (2011:78) menar att vattenkonflikter på Bali föds i kölvattnet av ledningens prioriteringar att främja turistindustrin och urbana miljöer. Trots att vattenförsörjningen i absoluta tal skulle kunna vara tillräcklig menar författaren att den marknadsorienterade vattenfördelningen synliggör hur socioekonomiska skillnader hos befolkningen kan skapa ojämlika förutsättningar på tillgång på vatten och hur dessa prioriteringar har påverkat befolkningen på landsbygden negativt. Strauß (2011) resultat ligger till grund för intressanta ingångar till frågor som berör svenska turisternas kunskap och förståelse kring deras egen position i vattenfördelningen på Bali, kopplat till socioekonomisk status och syn på ansvar och rättvisa.

Stroma Cole (2012) menar likt (Strauß, 2011) att miljömässiga och politiska faktorer har skapat en vattenfördelning på Bali som prioriterar turism över jordbruk och turister över lokalbefolkningen. En relevant fråga hon ställer i sin undersökning är vilken makt de olika aktörerna har i relation till varandra (Cole, 2012:1228), vilket är ett intressant perspektiv för denna studie för att skapa förståelse för hur turisterna positionerar och ser på sig själva, sitt agerande kring vatten och sin upplevda makt i relation till andra inblandade aktörer. Författaren presenterar också intressant information om turisternas medvetenhetsgrad om vattenkonflikten på Bali, och hennes resultat visar att 90% av 110 tillfrågade turister trodde att Bali hade gott om vatten samt att mindre än 20% hade uppmärksammat några ansträngningar att spara vatten på deras boende (ibid:1232).

Stroma Cole & Mia Browne (2015) genomförde en social-ekologisk systemanalys av turism och rättvisefrågor kopplat till vatten på Bali. Undersökningen visar bland annat att det finns en orättvisa i att de största vattenkonsumenterna, bland andra turister, inte drabbas av den vattenbrist de är med och skapar. Individerna i denna grupp hade spridda perspektiv på vattenanvändning, sina egna konsumtionsmönster och en knapp kunskap om den lokala vattentillgången som finns på ön (ibid:440). Sammanfattningsvis går Cole & Brownes (2015:448) slutsatser i linje med de övriga nämnda artiklarna; turistindustrins ekonomiska kraft i kombination med svag styrning, ineffektiva regelverk och kunskapsbrist, skapar vattenproblematik på Bali. På grund av det stora antalet inblandade aktörer och de nämnda samordningsproblemen är frågan komplex och också svår att lösa (Cole & Browne, 2015:448).

4. Metod och material

Det kommande avsnittet kommer att presentera och motivera uppsatsens metodval samt tillvägagångssätt för insamling av data och material samt analysering av detta. Etiska ställningstaganden kommer också behandlas och avsnittet kommer avslutningsvis diskutera metodvalets svårigheter och begränsningar.

4.1 Empirisk metod

Studiens empiriska material har samlats in genom 6 kvalitativa intervjuer med personer i åldersgruppen 20–30 år. Kvalitativa samtalsintervjuer har valts som metod för att kunna besvara studiens syfte och frågeställningar. Valet av en kvalitativ metod gjordes för att den kan bidra till att på djupet förstå hur människor resonerar kring vattenförbrukning och uppfattar sina egna beteenden, genom att de får reflektera över det utifrån en viss kontext. Mot bakgrund av uppgiftens syfte att bidra till kunskap om syn på vattenförbrukning och undersöka svenska turisternas föreställningar och perspektiv på fördelning- och konsumtionsfrågor kring vatten på Bali, sågs semistrukturerade intervjuer som ett lämpligt tillvägagångssätt, då personerna som blir intervjuade ges möjlighet att forma och påverka intervjun och utveckla sina resonemang (Bryman, 2016:563). Genom detta kan en flexibilitet mellan den som intervjuar och den som blir intervjuad skapas och intervjun kan formas utefter vad personen som blir intervjuad har upplevt som viktigt eller centralt.

Studien baseras främst på en respondentundersökning då det är intervjupersonerna själva och deras tankar som är studieobjekten (Esaiasson, Gilljam, Oscarsson & Wängnerud, 2012:228). Samtalsintervju som metod ger möjligheten att registrera svar som är oväntade samt ställa följdfrågor (ibid:250), vilket har setts som fördelaktigt för att skapa djupare förståelse kring exempelvis varför eller varför inte en person upplever individuellt och/eller kollektivt ansvar i sin vattenkonsumtion. En intervjuguide (se Bilaga 2) har legat till grund för samtalen och trots en viss flexibilitet var utgångspunkten att respondenterna i relativt stor utsträckning skulle svara på samma frågor. Intervjuguiden användes för att säkerställa att intervjuerna hölls kring de centrala teman som är relevanta för uppsatsens syfte och frågeställningar.

4.1.1 Urval

En kvalitativ studies urval baseras ofta på forskningens frågeställningar (Bryman, 2016:495). Denna studies syfte och frågeställningar fastställer att det är medlemmar från gruppen svenska turister som rest till Bali som är av intresse för undersökningen. På grund av

studiens avgränsningar har urvalet också skett utifrån turister i åldersgruppen 20–30 år. Åldersgruppen har delvis valts på grund av att unga personer ofta beskriver klimat och miljöfrågor som prioriterade. Detta kan bland annat ses i att klimat och miljö är de viktigaste politiska frågorna för personer mellan 18–29 år (Sveriges Radio, 2017, 12 december) och att det finns forskning som belyser att kvinnor och unga personer är mer bekymrade över klimatförändringar och problem kopplat till vattenförsörjning (Torres-Bagur, Ribas & Vila-Subirós, 2020). Undersökningens urval kan på grund av detta anses vara kriteriestyrt, vilket innebär att intervjupersonerna måste uppfylla vissa kriterier för att vara relevanta för undersökningen (Bryman, 2016:497). Det mest väsentliga kriteriet i denna undersökning var att alla respondenter har besökt Bali som turister. Detta för att kunna återge sina upplevelser kring vattenkonsumtion i kontexten som har relevans för undersökningen. Ett ytterligare kriterium var som ovan presenterat, att respondenterna var mellan 20–30 år gamla.

Rekryteringen av respondenter skedde i en kombination mellan bekvämlighetsurval och snöbollsurval. Bekvämlighetsurval kan beskrivas som ett urval där forskaren utgår ifrån att undersöka de enheter (personer) som är enklast att få tag på (Esaiasson, et.al 2012:188) och ett snöbollsurval utgår från att en person som deltar i studien kan hänvisa till nästa (Esaiasson, et.al 2012:189). Snöbollsurvalet används ofta i studier där en grupp individer ska undersökas (Bryman, 2016:504), vilket är fallet i denna undersökning. Författaren har i rekryteringsprocessen använt sitt kontaktnät för att komma i kontakt med personer som var intressanta för undersökningen, men för att undvika den problematik som finns i att intervjua personer som man har en relation till, exempelvis problematik med att upprätthålla en vetenskaplig distans (Esaiasson, et.al 2012:259), har detta undvikits. Istället har uppsatsförfattaren av sina kontakter blivit sammanförd med personer som är relevanta för studiens syfte. Urvalets fördel är att de personer som blivit rekommenderade och tackat ja till medverkan kan antas ha ett visst intresse för det ämne studien behandlar, vilket kan ses som indikator på att de har intressanta perspektiv att dela med sig av.

Nackdelen med ett snöbollsurval beskrivs av (Esaiasson, et.al, 2012:189) som att tillvägagångssättet kan skapa en urvalsgrupp där personerna har liknande åsikter och bakgrund, vilket kan hämma variationen på svar. Denna kritik är av relevans för studien då rekryteringen omedvetet resulterade i en urvalsgrupp där fyra av sex respondenter har besökt Bali i egenskap av ”ryggsäcksturister”. Turisterna har besökt Bali under mellan två veckor och två månader och de flesta har bott på hotell eller ”gästhus” med enklare standard, men två av respondenter har

bott på lyxiga hotell eller hyrda villor med mycket hög standard. Respondenterna genomförde deras resor mellan 2015 och 2020. Respondenternas individuella resekontext är sammanfattad i Bilaga 1. På grund av att respondenterna är anonyma har de tilldelats pseudonymer, och dessa fiktiva namn kommer användas när resultatet presenteras. Namnen är valda utifrån vanligt förekommande namn och respondenterna kommer att presenteras som ”hon” och ”han”. Detta är ett val av uppsatsförfattaren för att förenkla framställningen av resultatet, men respondenterna har själva inte angett hur de väljer att definiera sig.

4.1.2 Intervjuguide och genomförande

I studiens förberedande fas skapades en intervjuguide som kom att ligga till grund för genomförandet av intervjuerna (se Bilaga 2). Bryman (2016: 565–567) beskriver att en intervjuguide kan anta formen av en lista över de relevanta frågeställningar som ska beröras under intervjun för att säkerställa att studiens syfte täcks in och frågeställningarna besvaras. Samtliga intervjuer började med att intervjuaren upprepade studiens syfte och frågade om samtycke gällande inspelning. Den framtagna intervjuguiden hade två centrala teman som frågorna utgick ifrån; personens upplevelser kring vattenkonsumtion i Sverige samt personens uppfattningar kring sin vattenkonsumtion på Bali. Frågor som berörde rättvisa, fördelning och ansvar återfanns i båda delarna av intervjun. Innan arbetet med att intervjua respondenterna genomfördes två pilotintervjuer för att kontrollera huruvida intervjuguiden ansågs fungera. Det gav också författaren möjlighet att öva på rollen som intervjuare, då tidigare erfarenhet i den rollen saknades.

Frågorna i intervjuguiden skapades med Brymans (2016:565) råd kring intervjuguidens uppbyggnad; att det ska finnas en relativt klar ordning i de aktuella teman som intervjun tar upp, använda ett lättillgängligt språk, inte ställa ledande frågor och relatera frågorna till undersökningens syfte och frågeställningar. Samtliga intervjuer började med frågor om personens bakgrundsinformation för att skapa en bild av vem personen är och hur den lever. Detta efterföljdes av frågor som behandlade individens syn på och uppfattningar av vattenkonsumtion, fördelningsfrågor samt uppfattningar kring ansvar kopplat till vatten i en svensk kontext. Under intervjuernas sista del upprepades många av frågorna men sattes i relation till de intervjuades upplevelser och tankar kring sin tid på Bali. Samtliga intervjuer avslutades med frågor som berörde individernas syn på rättvisa och ansvar i vattenförsörjnings- och fördelningsfrågor på Bali. Valet att lägga upp intervjun på det sättet var att försöka skapa

en naturlig övergång mellan frågorna, inom ett ämne som flera av respondenterna inte var vana vid att prata om och reflektera över.

Intervjuerna genomfördes i april och maj 2021 och var 30–50 minuter långa. På grund av rådande restriktioner kopplat till Covid-19 pandemin har alla intervjuer skett via det digitala programmet Zoom och intervjuerna spelades in för att underlätta transkriberingen. Att använda ett digitalt verktyg medförde att intervjupersonerna själva fick välja vilken plats de ville befinna sig på under intervjun, vilket enligt (Esaiasson, et.al 2012:268) är fördelaktigt då personerna kan välja en plats som de är bekväma med. Nackdelen med att genomföra intervjuerna digitalt är att intervjuaren inte kan påverka eller arbeta för att minimera eventuella störningsmoment i respondenternas miljö samt att vissa tecken i respondenternas kroppsspråk blir svåra att upptäcka.

4.1.3 Forskningsetik

Studien följer Vetenskapsrådets (2020) fyra allmänna huvudkrav: informationskravet, samtyckeskravet, konfidentialitetskravet och nyttjandekravet. Detta innebär bland annat att uppgiftens syfte har presenterats för respondenterna och de har fått insikt i hur materialet de ger kommer att användas i uppsatsen. Intervjupersonernas deltagande har varit helt frivilligt och de har informerats om att de har rätt att bestämma över sin medverkan och avbryta studien utan att ange orsak. Då intervjupersonernas identiteter är irrelevanta för uppgiftens syfte har respondenterna utlovats anonymitet i uppsatsen. Intervjupersonerna har också fått möjlighet att ge sitt samtycke till att intervjuerna spelades in, vilket alla har godkänt.

4.2 Analysmetod

Studiens empiriska material har analyserats med hjälp av tematisk analys, som är en metod som används för att identifiera, analysera och tolka mönster (teman) i kvalitativt material (Clarke & Braun, 2017:297). Den tematiska analysens kanske främsta fördel är dess flexibilitet, och den kan bland annat användas för att undersöka ett ämne utifrån personliga och sociala mönster (ibid), vilket gör metoden till ett lämpligt val för denna studie. Den tematiska analysen kräver inte heller specifika teoretiska eller epistemologiska kunskaper (Nowell, Norris, White & Moules, 2017:2), vilket kan anses lämpligt på grund av författarens begränsade erfarenhet i att genomföra forskning. Metoden har använts för att hitta centrala teman som kommer att användas för att analysera materialet utifrån uppsatsens valda teorier.

Den tematiska analysen inleddes med att alla intervjuer transkriberades i nära anslutning till intervjutillfället. Detta för att undvika feltolkning av svar där personerna uppfattades vara tveksamma eller på andra sätt gav utmärkande svar gällande exempelvis betoning och pauser. Efter det var det första steget som togs att markera i texten var intervjuaren pratade och när respondenten gav svar. Steg två i processen var att läsa igenom transkriberingarna noggrant under flera tillfällen. Efter detta inleddes kodningen av materialet, som Nowell et al. (2017:5–6) beskriver som en process där forskaren återkommande reflekterar, interagerar och lär känna sin data. Kodningen är central för att underlätta sammanfattningar och förenklingar av materialet i strävan att hitta intressanta potentiella teman. Under kodningen markerades intressanta ord och meningar som upplevdes viktiga eller ansågs relatera till uppsatsens syfte och frågeställningar.

När kodningen ansågs färdig, togs ett antal analytiska teman fram för att förenkla framställningen och analysen av materialet. Dessa teman baserades dels på återkommande mönster i respondenternas svar, dels på enskilda uppfattningar eller svar som ansågs relevanta för studiens syfte och frågeställningar samt uppsatsens teoretiska ramverk. Resultatet blev fyra centrala teman som ansågs skapa förutsättningar för att besvara studiens frågeställningar. Dessa teman kommer även vara utgångspunkten för redovisningen av studiens resultat:

1. Medvetenhet, ansvar och konsumtion
2. Fördelning, beroende och miljö rättvisa
3. Strukturernas påverkan
 - Reproduktion och intressen
4. Makt och upplevda möjligheter

4.3 Övrigt material

Insamlingen av det material som använts i introduktion, teoriavsnitt och metodavsnitt har dels hämtats från tidigare kurslitteratur i form av böcker och artiklar. Utöver detta har sökningar på Göteborgs Universitets elektroniska bibliotek samt Google Scholar skett för att hitta information som är relevant för uppsatsen.

4.4 Metoddiskussion och kritiska reflektioner

Studiens material kan kritiseras på flera sätt. För det första har analysen av det empiriska resultatet grundats i hermeneutik, som kan ses som en tolkningsmetod. Hermeneutik utgår från att människan genom att blicka in i sig själv (introspektion) kan förstå andra personers upplevelser och känslor (empati) och på så sätt inhämta kunskap (Thúren, 2007:94–95). Under intervjutillfällena har intervjuaren bett respondenterna att beskriva exempelvis på vilka sätt de använder vatten, men också bett dem resonera kring varför de agerar på ett visst sätt och hur de uppfattar och förstår sin vattenkonsumtion i relation till olika aspekter. Både under intervjuerna och i bearbetningsprocessen av materialet har det därför varit upp till intervjuaren att tolka och förstå andra personers upplevelser och tankar. En vanlig kritik mot hermeneutiken är att det är svårt, om inte omöjligt, att kontrollera att en person har tolkat en situation rätt (Thúren, 2007:94–95). Denna kritik skulle kunna anses påverka studiens validitet och reliabilitet, vilket kommer diskuteras vidare nedan.

En faktor som har påverkat studiens generaliserbarhet och materialinsamling är uppsatsens omfång och tidsram. På grund av den begränsade tiden har författaren ansträngt sig för att göra strategiska beslut för att kunna besvara studiens syfte och frågeställningar. Materialet kan inte heller anses vara flerperspektivistiskt då enbart svenska turister har tillfrågats om deras upplevelser och uppfattningar. I alla situationer finns det en mottagarpart som i detta fall inte kommer att bli hörd. Exempel på detta skulle kunna vara att representanter för lokalbefolkningen på Bali fått uttrycka sig i intervjuer om hur de upplever turisternas beteenden och frågor kring vattenkonsumtion. Vidare kan det faktum att intervjuerna skedde digitalt ha påverkat svarens kvalitet, exempelvis om respondenternas fokus under intervjun stördes av faktorer som intervjuaren inte kunde påverka på det sätt som skulle kunna göras vid ett fysiskt möte.

4.4.1 Validitet och reliabilitet

En studies validitet avgörs om undersökningen mäter det som faktiskt avses att mätas (Bergström & Boréus, 2012:41). Vid en första anblick kan studiens validitet anses hög, då det är svenskar som har turistat på Bali som ger perspektiv på sin vattenkonsumtion, vilket kan kopplas till studiens syfte och frågeställningar. Det är dock relevant att diskutera hur intervjuarens förkunskaper och erfarenhet kan ha påverkat studiens validitet på grund av att analysen av det empiriska materialet, som tidigare nämnt, grundar sig i hermeneutik. För att

stärka validiteten har flera åtgärder tagits. Exempelvis har ett kontinuerligt arbete skett för att revidera intervjufrågorna efter varje avslutad intervju. Detta har bland annat resulterat i att fler kontrollfrågor har ställts för att säkerställa att intervjuaren har förstått svaret på en fråga på ett korrekt sätt utifrån respondentens perspektiv. Med detta sagt så finns alltid en risk för att de berörda ämnena tolkas olika av intervjuaren och respondenterna, vilket gör detta till en faktor som påverkar studien.

De just presenterade faktorerna kan också ha relevans för studiens reliabilitet, som avser en undersöknings tillförlitlighet (Bergström & Boréus, 2012:42). I undersökningar där det förekommer tolkningar av material är det viktigt att minimera felkällor av olika slag (ibid) och därför har, förutom de ovan presenterade strategierna, författaren arbetat medvetet för att minimera risken att personliga tankar och värdering påverkar studiens resultat och analys. Transkriberingen av intervjuerna har också skett med noggrannhet för att undvika felaktiga framställningar av svaren. På grund av att endast ett fåtal personer har intervjuats kan studiens resultat inte generaliseras (Bryman, 2016:484) men studien kan ändå bidra med intressanta insikter som kan komplettera den forskning som finns i dagsläget. Resultatet ger inblick i hur svenska turister som reser till Bali ser på sin vattenkonsumtion och hur detta kan förstås och kopplas till deras syn på rättvisa och ansvar i en bredare kontext.

5. Resultat och analys

Kapitlet kommer att presenteras utifrån de analytiska teman som togs fram under bearbetningen av studiens empiriska material. Utifrån dessa teman kommer materialet diskuteras och analyseras utifrån uppsatsens teori och ställas i relation till tidigare forskning.

5.1 Medvetenhet, ansvar och konsumtion

Likt det resultat som Beckens (2007) undersökning visar, indikerar resultatet från denna studie att turister upplever att de behöver information som kan hjälpa dem att konsumera och förbruka vatten på ett mer hållbart sätt. Respondenterna uttryckte återkommande att de upplevde sig ha brist på kunskap kring vattenproblematik på Bali samt brist på kunskap kring att turistindustrin är vattenkrävande. I en av intervjuerna berättade David, som har spenderat totalt tre månader på Bali för att surfa och under tiden bott på enklare hostells, att han trodde att information hade påverkat hans sätt att använda vatten: ”Ja men det tror jag, men bara om det hade funnits mycket information kring det. Jag hörde verkligen ingenting om det när jag var där nere, jag va ändå där i tre månader”. Även Andreas poängterade att han inte möttes av någon information kring vatten: ”Nej jag hörde inget om sånt och jag blev inte uppmanad att spara vatten som jag minns” och svarade ”Ja då hade jag förmodligen tänkt en extra gång” på frågan om information skulle fått honom att förändra sitt beteende. Respondenternas svar i denna aspekt kan tänkas stärka Coles (2012) resultat, som beskrev att mindre än 20% av turisterna i hennes undersökning hade uppmärksammat information om ansträngningar att spara vatten på deras boende (ibid:1232).

Att en högre nivå av medvetenhet skulle skapa annorlunda konsumtionsmönster hos turisterna kan vidare anses stödjas av att Gabarda-Mallorquí, Fraguell & Ribas (2018:1305) beskriver att miljömedvetenhet är en av huvudfaktorerna som avgör i hur stor grad en individ engagerar sig i vattenbesparande aktiviteter. Respondenten Maria, som besökte Bali under 2016 för att ha semester och upptäcka öns natur resonerade liknande om miljömedvetenhet och sa: ”Ja, jag tycker man har ett individuellt ansvar men jag tror det är format lite av ja, hur medveten du är helt enkelt”. Om medvetenhet hos individer är en grundförutsättning för att skapa hållbara konsumtionsmönster kring vatten, är en relevant fråga att ställa vem som bär ansvaret för att turisterna ska bli medvetna. Lisa, som besökt Bali både under en ”vanlig” semester med sina vänner, där dem hyrde en lyxig villa, och som ryggsäcksturist då hon upptäckte mer av öns

kultur och natur, resonerade under sin intervju på följande sett om ansvar för att söka information:

Jag tycker ju att turister bär ett ansvar att själva söka upp information, men jag har svårt att se att det kommer hända, så därför tycker jag att företagen som man åker med ska förmedla det eller på något sätt längre upp... Någon strukturell grej... Det känns lätt att säga alla har ett ansvar men man kan lätt ducka det ansvaret om man inte får informationen i ansiktet.

Lisas resonemang belyser en, också bland de andra respondenterna, återkommande reflektion mellan att man som turist bär ett ansvar samtidigt som även andra aktörer bär ett ansvar att skapa förutsättningar som kan förändra en problematisk, icke-hållbar situation. Detta kan delvis förstås i relation till Hares, Dickinson & Wilkes (2010) diskussion kring att individer gärna skjuter över ansvaret på ”någon annan”. Det tydligast återkommande svaret pekade på att respondenterna ansåg att Indonesiens regering och det politiska styret är den aktör som enskilt bär det största ansvaret för att säkerställa en rättvis fördelning av vattenresurserna på Bali. Detta kan bland annat ses i Davids svar: “Jag känner att det är upp till vart land att lösa sina egna problem på något sätt och det är svårt att tänka som turist, att nu ska jag åka och ansvara över nåt, så funkar man ju inte”.

Vidare återkom flera av respondenterna till upplevelser som går i linje med Beckens (2007) betoning på att turisternas upplevda ansvar gentemot miljön minskar på resa i jämförelse med hemma. David sa att han inte hade reflekterat så mycket över sin vattenkonsumtion när han var på Bali: ”När man åker på semester, så åker man ju för att koppla bort allting haha [...] man åker ju iväg på semester för att komma bort från ansvar och så. Så man kanske stänger av extra mycket för att slippa tänka på det”. Även Sara, som åkte till Bali för att ”sola, bada och ha det gött”, och bodde på hotell och hyrda villor med hög standard, hade liknande tankar: “[...] tyvärr är man ju ganska bekväm dock, så när man väl är ute och reser, även om man tänker på vissa saker hemma så vill man ju ha det bekvämt för att man är på semester”. Under en annan intervju berättade Hanna, som under sin tid på Bali som ryggsäcksturist bland annat upptäckte öns kultur kring ekologisk mat, rawfood, yoga och surfing, att hon hade upplevt att turister generellt var dåliga på att ta ansvar för miljön, och hon observerade återkommande hur människor exempelvis skräpade ner. På frågan varför hon tror att turister agerar oansvarigt svarade hon:

En blandning mellan att man inte är medveten kring sin påverkan men också att man inte bryr sig lika mycket om andras ägodelar eller andras hem lika mycket som sitt eget tyvärr. När man kommer dit som backpacker så kanske man lever det livet att man festar [...] och då kanske man bryr sig ännu mindre tror jag också.

Relationen mellan turisternas medvetenhet, uppfattningar kring ansvar och konsumtion, kan sammanfattas som att respondenternas upplevda individuella ansvar påverkas av deras relativt låga medvetenhet kring problem som skapas på grund av hög vattenkonsumtion. Detta kan också förstås utifrån Youngs (2007) diskussion om ansvar i relation till rättvisa. Trots att respondenterna upplever kunskapsbrist kring vattenrelaterade frågor på Bali, reflekterar de återkommande över rättvisa och det faktum att de i positionen som turist kunde förbruka vatten obegränsat. De ansåg att detta varken var rättvist eller bra och vissa av respondenternas tankar stämmer väl överens med de perspektiv som Strauß (2011) lyfter fram från lokala risodlare på Bali. Hennes resultat visar att bönder upplever sin brist på vatten som en konsekvens av att politiken och det semi-statligt ägda företaget PDAM prioriterar turismens vattentillgång framför landsbygdens. Lisa sa bland annat:

När man reflekterar över att det vattnet som jag och andra turister använder där, på sätt och vis tas från lokalbefolkningen och påverkar deras möjligheter att använda vatten på... På ett sätt som inte skulle va där annars, utan oss, så känns det ju såklart inte så bra. Det känns lite som att hela turistindustrin är uppbyggd på ett sätt som gör att känslor av frihet och avkoppling ska införlivas till fullo, att det därför också... Ja, att det bidrar till att en klar majoritet inte reflekterar över sitt sätt att leva och sätt att använda vatten.

Respondenternas egna, ibland ambivalenta, problematiseringar och funderingar om rättvisa och grundläggande uppfattningar om individuellt ansvar kan förstås utifrån Youngs (2007) diskussion och definition av ”den sociala förbindelsens modell”, där individer som upprätthåller orättvisa strukturer bär ett delat ansvar för dem. Återkommande svar från respondenterna var att individer ”självklart” (Andreas) och ”absolut” (Hanna; David; Lisa) bär ett ansvar för att inte överkonsumera vatten. Samtidigt var det tydligt att respondenterna ibland upplevde att det var svårt att se sitt ansvar i situationer där de upplevde att de inte kunde påverka eller förändra situationen. Under intervjun med Andreas, som också besökte Bali som ryggsäcksturist och levde i boendeformer med enkel standard, reflekterade han på ett sätt som kan anses belysa ett synsätt där individuellt ansvar ses som beroende av andra aktörers ansvar. På frågan om vem som bär ansvar för en rättvis vattenfördelning på Bali säger Andreas: ”Regeringen som styr, att dem får hjälpa till och se till att det blir en bättre värld. Kanske att man som gemene man då kan bidra med ett strå till stacken”. Liknande resonemang kan ses hos Lisa:

Jag tycker turisterna [bär det största ansvaret] ... Men det är dock... Jag tycker att det är ganska svårt... Det är ju turisterna som väljer att åka dit så då får man ju anpassa sig till kontexten egentligen, det ska ju inte gå ut över dem som bor där. Men sen är det ju så, att när det egentligen inte finns några regler eller förhållningssätt så känns det ju också svårt för individen... När det inte krävs att

man måste ha den kunskapen när man kommer dit så funkar det ju så att man kan komma dit och förbruka dem resurserna och göra vad man vill egentligen.

Att respondenterna uttrycker att de som individer och vidare som turister och som kollektiv grupp bär ett ansvar tillsammans med aktörer går väl i linje med Youngs (2007) diskussion kring delat ansvar. Ingen av respondenterna uttryckte något som påvisar att de anser att det är moraliskt försvarbart att de är delaktiga i produktionen av problem i Balis vattenfördelning eller att de som turister prioriteras i frågan, men samtidigt upplever de inte ett personligt ansvar över att situationen ser ut som den gör. Att frågan är komplex och att ansvaret är delat kan vidare förstås i relation till Coles (2012:1228) presentation av inblandade aktörer i strukturerna som berör vatten på Bali. Förutom 11 statliga aktörer inom diverse samhällsnivåer visar hon hur vattenstrukturen inbegriper stora aktörer inom allt ifrån jordbruk och turistindustrin, ner till enskilda hushåll och individuella turister. Utifrån detta är det svårt att argumentera för att individuella turister är de aktörer som bör bära det största ansvaret för öns vattenproblematik.

Youngs (2007) syn på ansvar speglades dock inte fullt ut i intervjuerna då flera av respondenterna i stor utsträckning ansåg att "någon annan" behövde ta ansvar och förändra, innan de själva kunde agera. Exempelvis framkom att de ansåg att de kunde ta sitt ansvar och förändra sin konsumtion, men endast efter att de fått information från någon annan. Resultatet indikerar att respondenterna anser att individen bär ett ansvar för att påverka sin egen konsumtion och ett ansvar att lyssna på uppmaningar, men att ansvaret att påverka situationen i sin helhet ligger på någon annan. Perspektivet att individen kan, eller bör, ta ett ansvar genom att engagera sig i processer för att förändra orättvisa strukturer återfanns endast en gång i studiens material. Under samtalet med Sara resonerade hon till en början likt de andra respondenterna kring att människor behöver hjälp "uppifrån" för att kunna skapa en mer rättvis situation kring vatten, men hon utvecklade sitt svar och nämnde att kollektiva handlingar kan påverka:

Jag tror att alla människor i världen behöver bli mer informerade om hur vatten funkar, var det kommer ifrån, hur vi använder det och varför det finns platser där tillgången ser annorlunda ut och få lära sig mer om hur man själv kan vara med och påverka. Om alla vet mer om hur ens vattenkonsumtion påverkar så hoppas och tror jag att folk faktiskt gör skillnad [...] men då mer att vi i den rikare delen av världen, att vi får tänka ett steg längre i hur mycket vi använder och att regeringar får trycka på. Man kanske skulle kunna påverka regeringar att agera genom att exempelvis demonstrera.

Sammanfattningsvis visar resultaten att svenska turister som rest till Bali upplever ett ansvar för sin egen konsumtion i kombination med ett delat ansvar över vattensituationen på Bali, som de återkommande benämner som orättvis. Studiens resultat tyder dock inte på att turisterna fullt

ut delar synen på ansvar i relation till rättvisa enligt Youngs (2007) resonemang. Hon menar att individer förutom ett delat ansvar, också bär ett ansvar att på ett politiskt sätt engagera sig offentligt och kommunikativt för att förändra de orättvisa förhållanden som de är med och upprätthåller. Den typen av tankar eller planer återspeglas inte i respondenternas svar, även om det finns en önskan att lära sig mer om hållbar vattenkonsumtion. Respondenternas svar visar på ett intresse av att förändra sitt eget beteende men menar samtidigt att de är beroende av andra aktörer för att kunna göra detta. Turisterna anser generellt att det individuella ansvaret är mindre än andra aktörers ansvar i vattenfrågan, där politisk styrning och den politiska makten pekats ut som den aktör som bär störst ansvar, både för att situationen ser ut som den gör i dagsläget, men också som den aktör som bär störst ansvar för att situationen ska förändras.

5.2 Fördelning, beroende och miljö rättvisa

Respondenternas uppfattningar kring en rättvis fördelning av vatten kan belysa flera intressanta aspekter i relation till de problem som finns kring vattenförsörjning och vattenfördelning på Bali. För det första tyder resultatet från undersökningen på att respondenterna i relativt stor utsträckning håller med Torpman (2017) om att jämlikhet är en viktig faktor i en rättvis fördelning. Andreas sa bland annat att: "[...] alla ska ha rätt till vatten oberoende vem man är och vad man har för inkomst och så vidare. Det ska finnas en kran som man ska kunna dricka ur". Sara resonerade på ett liknande sätt kring hur vatten bör fördelas rättvist generellt, men under diskussionen kring rättvis fördelning av vatten på Bali utvecklade hon sitt svar och sa:

[...] att turisterna har samma tillgång som lokalbefolkningen, det borde inte vara någon skillnad. Man borde inte få komma dit och vara lika bekväm som hemma för det är ett annat land och dem kanske har andra förutsättningar och andra resurser. Då är det ganska sjukt att vi som turister åker dit och använder det på samma sätt, när det inte ens är våra tillgångar.

För det andra kan respondenternas svar anses spegla en god förståelse för, och kunskap kring hur essentiellt vatten är för både människor och natur, vilket tyder på att även samhällseffektivitet är viktigt för respondenterna i en rättvis fördelning. Utifrån Torpmans (2017) diskussion kring miljö rättvisa, ska en resurs nytta och effektivitet utifrån ett samhällsperspektiv tas hänsyn för att tillgodose en rättvis fördelning. Samhällseffektiviteten kan dock anses svår att avgöra på en resurs som vatten, som spelar en avgörande roll för både individer, samhällen och ekosystem. Samtliga respondenter beskrev vattnets samhällseffektivitet och nytta utifrån perspektiv på att vatten spelar den kanske största och viktigaste rollen för människors liv och hälsa, och de tog upp vikten av rent dricksvatten och sanitet. Ytterligare perspektiv nämndes också av Lisa som sa: "Det [vatten] uppfyller ju så

mycket behov, inte bara för oss utan för hela ekosystem” och David poängterade vikten av vatten som en källa till mat: ”det är väl för att vi ska dricka till att börja med, och att vi ska kunna få våra livsmedel”. Att vatten kan hävdas vara en avgörande resurs på många platser är potentiellt en av de anledningarna till att en rättvis fördelning av vatten är svår att säkerställa, och att samhällseffektiviteten kan ses utifrån många perspektiv är tydligt. Respondenternas svar belyser det faktum att vatten är viktigt på många sätt och platser, både från ett individuellt perspektiv och utifrån ett samhällsperspektiv. Ingen av respondenterna uttryckte något som kan tyda på att det vatten som turistindustrins infrastruktur kräver, i form av exempelvis pooler är något som egentligen bör prioriteras.

Vidare kan respondenternas svar också anses spegla en önskad fördelning där människors grundläggande behov blir tillgodosedda (cf. Torpman, 2017), men samtidigt hade turisterna ambivalenta tankar kring hur rättvisa återspeglas i deras eget beteende och deras egen vattenkonsumtion. Återkommande var att de tycker det är viktigt att tänka på hållbarhet när de reser, samtidigt som de inte reflekterade kring sin egen vattenkonsumtion i speciellt stor utsträckning. David sa bland annat: ”[...] på Bali hade jag väl ingen större koll på vattenkonsumtionen direkt” och Lisa sa: ”[...] jag tänkte inte så mycket i hållbara tankemönster när jag var där”. Vidare ansåg vissa av turisterna att de använde mer vatten under sin resa än vad de gör när de befinner sig hemma, vilket kan tänkas spegla en konsumtion som täcker mer än turisternas basala behov. Maria, som under sin resa bodde på ett lyxigt hotell, resonerade:

Det känns ju som att, iallafall jag, att man konsumerar mer vatten när man är borta [...] jag skulle säga eftersom det är tropiskt klimat och du är ute och gör mycket så svettas du och duschar mer. Jag duschade absolut mer, men så låg man ju ofta i havet och så... Men visst måste du ju då duscha av dig saltet och så... Så jag tror absolut konsumtionen ökar.

Respondenterna hade dock olika upplevelser och åsikter kring huruvida deras vattenkonsumtion var större än vanligt när de befann sig på Bali. Hanna, som bodde på hotell, menade i motsats till Maria att hennes konsumtion troligtvis var mindre än vanligt på grund av att tillgången på vatten var mer osäker än i Sverige. Hon sa: ”[konsumtionen var] mindre, just av anledningen att det inte alltid fanns tillgång. Sen räknar jag ju inte in exempelvis tvätten för att någon annan gjorde det åt mig. Vår vattenkonsumtion bestod mest av att dricka och ja, tvätta av sig eller duscha, för mat åt vi alltid ute”. Respondenternas skilda upplevelser kan bland annat förklaras genom de faktorer som bland andra Gössling (2006) menar påverkar turisternas vattenkonsumtion, exempelvis hur turisterna bor. Hanna bodde, till skillnad från Maria, på flera

billiga hotell och så bland annat att hon sällan hade tillgång till spoltoalett. Det visar på en skillnad i deras standard på boende och tillgång på, och konsumtion av vatten.

En ytterligare faktor som Torpman (2017) menar är avgörande i en rättvis fördelning av en naturresurs är att alla ska ha tillräckligt av den för att täcka deras grundläggande behov. Utifrån behovsaspekten är det onekligen så att alla som vid en given tid befinner sig på Bali är beroende av att använda öns vattenresurser, på grund av vattnet behövs för att täcka människors basala behov. Detta indikerar på att en rättvis fördelning av vatten kan anses vara centrerad kring en jämlik tillgång, där turisterna som besöker ön får använda lika mycket vatten som öns befolkning. Detta synsätt observerades bland annat under intervjun med Lisa, som resonerade kring behovsaspekten på följande sätt: "Jag tycker ju att alla ska ha samma förutsättningar och då att det ska täcka alla dem basala behoven... Att alla ska kunna dricka, använda det till mat och sanitet. De sakerna som ändå är väldigt viktiga".

Trots respondenternas i grunden överensstämmande syn på rättvis fördelning utifrån Torpmans (2017) diskussion om miljörättvisa, upplevde majoriteten av turisterna att de hade en vattenkonsumtion på Bali som sträcker sig över vattnet som skulle behövas för att täcka deras basala behov. I relation till behovsaspekten kan därför turisternas vattenkonsumtion under deras resor, å ena sidan ses som orättvis i grunden. Torpman (2017) menar dock att behovsaspekten utifrån ett större perspektiv också kan innebära vad en person anser sig behöva för att leva ett bra och värdefullt liv, och det perspektivet öppnar upp för att förstå de svenska turisternas ibland stora vattenkonsumtion på Bali ur ett annat ljus. Utifrån detta perspektiv kan upplevda emotionella värden som respondenternas kopplar ihop med resande, tyda på att de upplever ett indirekt behov av en högre vattenkonsumtion, som täcker mer än deras basala behov. Under intervjuerna återkom respondenterna till att det var viktigt för dem att resa och att resande har ett stort känslomässigt värde för dem. Maria sa exempelvis: "Det ger mig väldigt mycket att resa" och Hanna sa: "Det var verkligen en dröm som blev sann när vi åkte ut och reste".

Ett ytterligare perspektiv utifrån miljörättvisa, är att respondenterna återkommande reflekterade över att de upplevde sig vara i en ömsesidig beroenderelation till Balis befolkning, vilket ger upphov till flera intressanta frågor. När de är på plats på ön är de beroende av Bali och dess befolkning på flera sätt, där användningen av öns vattenresurser är ett exempel. De återkom också till att Bali är beroende av turismen utifrån det ekonomiska perspektivet. Andreas reflekterade kring turismens påverkan på vattensituationen på Bali: "[Turismen påverkar] både

på ett positivt och ett negativt sätt med tanke på att folket till stor del livnär sig på turism där nere. Men sen att folk duschar och spolar gör ju att det påverkar negativt i längden, att det tar mer resurser” (Andreas). Maria hade liknande tankar och sa: ”[...] ju mer turister som bor och är där, desto mer vatten går det åt”. Utifrån respondenternas tankar, i kombination med bland andra Strauß (2011) resultat, som belyser orättvisor i vattenfördelningen där turister och turistindustrin gynnas, kan vattenfrågan på Bali också förstås som en situation där olika behov står i konflikt med varandra; behovet av ekonomiska tillgångar mot behovet av tillgång på vatten. Behovskonflikten beskrevs av Hanna på följande sätt:

Många lokala personer är ju såklart också väldigt beroende av att turister kommer dit också för sin egen försörjning [...] jag kan tänka mig att det blir så hårt tryck från turisterna att det tillslut påverkar att lokalbefolkningen får mindre vatten till sig själva för att det mesta går till att försörja turister.

Hannas resonemang belyser förståelse för vad tidigare forskning problematiserar, att vattenresurserna på Bali är ojämnt fördelade till förmån för turismen (Strauß, 2011; Cole & Browne, 2015). Utifrån detta är ett intressant perspektiv att respondenterna återkommande, med Hanna som undantag, inte upplevde några hinder i sin vattentillgång och därför kunde konsumera vatten som de själva önskade. Vidare berättade turisterna att de upplevde stora skillnader i levnadsstandard mellan sig själva och andra turister i jämförelse med lokalbefolkningen. Maria uttryckte sig såhär:

Vi hade en jättegö taxichaufför som under en två dagars utflykt berättade mycket om hans liv och om hans levnadsstandard, hur mycket pengar han kunde klara sig på... Vilket vi inte tyckte var många kronor alls. Så där märkte jag en definitiv skillnad på turister versus lokalbefolkningen. Men även när man gick på gatorna och såg hur folk levde [...] så det fanns en ganska stor skillnad.

Baserat på dessa perspektiv är en intressant fråga om en potentiell förklaring till att turisterna inte upplevde några problem kopplat till otillräcklig tillgång på vatten, skulle kunna vara deras relativt starka ekonomiska status. Cole & Browne (2015) har visat att starka socioekonomiska grupper inte känner av vattenbristen de är med och skapar och detta stämmer väl överens med respondenternas upplevelser. Turisterna hade ekonomiska resurser att både köpa dricksvatten i affären och hyra den typen av boende de önskade, vilket med Hannas upplevelser som undantag, var boendeformer där det alltid fanns vatten att tillgå i kranen. Det finns inget i respondenternas svar som tyder på en upplevd oro för att inte kunna få tillgång på det vatten de upplevde sig behöva. Andreas sa bland om sin relativt starka ekonomiska ställning som turist på Bali: ”Jag hade ju pengar och det upplevde jag inte att alla där hade om man säger så [...]

jag har ju förutsättningar att ta den enklare vägen skulle jag säga, eller ja, pengar styr”. Davids tankar var liknande:

Så mycket som vi konsumerar i förhållande till dem går ju inte att jämföra riktigt. Jag pratade med några och frågade, liksom dem hade väl en genomsnittslön på vad jag spenderade på två dagar på en månad. Så det går inte riktigt att jämföra.

5.3 Strukturers påverkan

Respondenterna förstår sig själva, sitt beteende och sin vattenkonsumtion i relation till sin omgivning på flera olika sätt, vilket kan förstås som att de påverkas av de strukturer de lever under. De har återkommande tankegångar kring det faktum att de upplevde sig själva och andra agera på ett visst sätt på grund av vanor, snarare än genom medvetna val. På frågor som berörde om de tog med sig sina vattenbesparande vanor hemifrån på sin resa sa Sara: ”Det tror jag va samma, det ligger ju i bakhuvudet, men det va inget jag reflekterade över. Man önskar ju att man hade gjort det men det var ingenting jag tänkte på” och Maria hade liknande tankar: ”Ja det skulle jag säga. Jag vet inte om det är för att man blivit invand med det som barn redan att det är ett beteende som består.”

Respondenternas svar kan knytas an till Youngs (2007) diskussion kring hur samhällsstrukturer ger förutsättningar och påverkar individens ageranden. För det första kan det vara relevant att ställa sig frågan om vilka samhällsstrukturer som påverkar turister när de reser och varför de väljer att resa. Andreas hade ett intressant perspektiv på detta och motiverade sitt val att resa på följande sätt: ”Jag tycker väl mest att det är coolt, att det är något man ska uppleva, att det finns platser som man bör se. Inte bara sitta här i [...] och titta liksom”. Andreas svar knyter an till att samhällets normer påverkar individens val (cf. Young, 2007) och att en vanlig upplevd norm i det svenska samhället är att det förväntas av individen att resa, gärna till platser som anses annorlunda. Respondenternas svar antyder också att Sveriges välfungerande system kring vattenförsörjning har skapat ett generellt synsätt på vatten som en självklar resurs, vilket kan förklara deras ”icke-reflektion” kring sin vattenkonsumtion. Respondenterna beskrev återkommande vatten som något de i stor utsträckning tar för givet. Maria sa: ”Det [vatten] tar man ju tyvärr lite för givet [...]” och David beskrev sitt upplevda värde av vatten på följande sätt: ”Asså det [vatten] är ju en sak man tar för givet här [i Sverige], men klart det har ett jättestort värde... Att kunna använda det på det sättet man gör idag”.

De rådande strukturerna i vattensystemet på Bali är utformade för att tillgodose turismen med det vatten som turistindustrin behöver (Cole, 2012; Strauß, 2011), vilket möjliggör turisternas,

ibland stora, vattenkonsumtion. Detta kan vidare förstås utifrån en historisk kontext, där Bali sedan 60-talet satsat på turism som utvecklingsstrategi, vilket har skapat industrin som idag är en stark ekonomisk kraft på ön (Cole & Browne, 2015). Turisterna har en viss medvetenhet kring detta och det kan bland annat ses i Lisas resonemang: ”Det är ju en stor del av deras ekonomi så jag kan tänka mig att man ändå anpassar sig efter dem och att turister är ganska privilegierade”. David resonerar på ett liknande sätt:

Systemet här i Sverige är ju väl fungerande men det har ju också byggts upp under väldigt lång tid, men i länder som har haft det sämre ekonomiskt och sen att ekonomin bara exploderat på grund av exempelvis turism, där allt måste upp och fungera på en gång så blir det ju brister.

Respondenternas tankar visar en viss förståelse för att turister främjas inom de rådande strukturerna och att bristerna som finns kan förstås utifrån historiska perspektiv. Respondenternas svar tyder dock inte på att turisterna är medvetna om det faktum att den ekonomiska tillväxten som kan kopplas till turism på Bali kan problematiseras utifrån aspekter på rättvisa mellan Balis lokalbefolkning och turistindustrins olika aktörer. Bland annat visar Cole & Browne (2015) att 85% av de tillgångar som finns inom turistindustrin ägs av utländska aktörer, vilket indikerar på att de ekonomiska fördelarna turismen bidrar till, inte nödvändigtvis kommer lokalbefolkningen till nytta eller att pengarna går till att förbättra de negativa konsekvenser turismen också skapar på ön.

Turisterna reflekterade också återkommande kring att de hade ekonomiska förutsättningar för att åka på sina resor, Hanna sa: ”Man är privilegierad och jag har insett att jag är det själv också, att ha möjligheten att göra den här resan för att det har kostat så himla mycket pengar [...]”. Respondenternas starka socioekonomiska position, kan förstås både utifrån historisk utveckling i Sverige i kombination med nuvarande strukturer både på samhälls- och familjenivå, där de har givits grundförutsättningar för att uppnå den socioekonomiska status de har. I relation till turisternas vattenkonsumtion, visar studiens resultat även på att turisternas vanor och socioekonomiska status påverkar deras konsumtion. Under intervjun med David resonerade han kring detta och sa: ”Man har en högre livsstandard, så man är van vid att exempelvis duscha mer, att konsumera mer. Det är vanor från hemma”.

5.3.1 Reproduktion och intressen

Intervjuerna med turisterna, belyser hur resandet för dem är ett sätt att uppfylla drömmar, söka spänning och få nya upplevelser och Young (2007) har visat hur individer har olika intressen

och ofta genomdriver egna projekt inom rådande strukturer. Hon menar att det är under dessa handlingar som människor utövar en påverkan på de förhållanden och strukturer som skapar förutsättningar för andra som lever under dem. Under intervjun med Lisa sa hon: ”Jag blir glad, det är spännande... Det känns som frihet” på frågan om vilket värde resande har för henne. Utifrån detta perspektiv kan turisternas upplevda självförverkligande genom deras resor anses beskriva de grundläggande intressen som turisterna försöker uppnå inom de rådande strukturerna. Detta hedonistiska ideal är potentiellt en av flera faktorer till att turisterna på ett relativt omedvetet sätt konsumerar eller överkonsumerar Balis vattenresurser, och genom det, är delaktiga i reproduktionen av de strukturer som finns på ön kring turismens vattenförsörjning- och användning.

Det kan också handla om att en begränsning i vattenkonsumtionen skulle hamna i konflikt med turisternas upplevda självförverkligande, och de känslomässiga värden resor har för dem. David uttryckte sig på följande sätt på frågan om hur han skulle se på eventuella begränsningar i sitt vattenanvändande: ”Det hade varit jobbigt att bo på ett hotell där man i situationer där man måste använda mycket vatten, att man inte kan då istället” (David). Det finns ingenting i studiens resultat som tyder på att de tillfrågade turisterna agerade för att aktivt minska sin vattenkonsumtion, i syfte att förbättra situationen kring vatten på Bali. I och med detta kan turisternas ageranden anses påverka de strukturer och förhållanden som exempelvis Balis befolkning behöver anpassa sig efter, bland annat i relation till vattentillgång. Tidigare forskning visar att turismen påverkar lokalbefolkningens tillgång på vatten negativt (cf. Strauß, 2011).

Respondenterna gav också sina uppfattningar om andra relevanta aktörers intressen i vattenfrågan på Bali. Under intervjun med Andreas sa han: ” Bali eller Indonesien som nation kanske inte är dem som ska uppmana mig som turist i och med att dem livnär sig på turism [...] dem vill inte begränsa folk som kommer dit för att det påverkar deras ekonomi”. Andreas svar sammanfattar väl respondenternas uppfattningar kring varför de tror att de inte varken begränsas i sin vattenkonsumtion eller uppmanas att själva minska den. Att Balis intresse av ekonomiska intäkter påverkar deras sätt att hantera turister och bemöta är inte en orimlig tanke, och detta indikerar att aktörer som är inblandade i turistindustrin på ön har ett intresse av att strukturerna upprätthålls, även om överkonsumtion av vatten är ohållbart och problemen kopplade till överkonsumtion kommer att växa på lång sikt om strukturerna som finns idag inte förändras (se Strauß, 2011; Cole, 2012; Cole & Browne, 2015).

Utifrån denna problematik är det också relevant att ställa frågan om huruvida turisterna, som själva drar nytta av att fördelningen ser ut som den gör, påvisar något intresse för att se förändringar i de strukturer som ligger till grund för nuvarande vattenfördelning och vattenkonsumtion på Bali. Under intervjun med Maria uttryckte hon sina tankar kring en hypotetisk situation där man som turist blev begränsad i sin vattenkonsumtion. På frågan huruvida hon ansåg att turister bör begränsas i sin vattenkonsumtion sa hon:

Ja, bryr man sig om andras liv och miljön så ja, och sitt eget liv... Jag förstår att denna frågan kanske skulle vara provokativ för vissa, att man tänker att man på sin resa ska kunna konsumera hur som helst och vad som helst, och jag har tänkt det själv också... Men jag känner att vi lever i en liten annan värld nu där man måste tänka sig för och vara medveten på ett annat sätt... Så man kanske inte bör begränsas men jag tänker att om man bli mer medveten kanske man frivilligt väljer att begränsa sig själv kanske, så det hade kunnat vara en lösning på det.

Marias tankar kan delvis anses motsägelsefulla, då hon å ena sidan uttrycker vikten av att vattenkonsumtionen inte är ohållbar medan hon å andra sidan uttrycker en tveksamhet inför en begränsning i användningen som inte är frivillig. Denna typ av motsägelser var återkommande hos respondenterna. Under intervjun med Sara sa hon: "[...] om dem ibland skulle stoppa vattentillgången skulle det ju kanske inte vara lika attraktivt att åka dit, om man vet att man kanske inte skulle haft vatten ibland". Motsägelsen i hennes uppfattning blev dock tydlig när hon vid ett senare skede sa: "Nej det tror jag faktiskt inte" på frågan om hennes val av resmål och boende hade påverkats om hon i förväg visste att hon skulle begränsas i sin vattenkonsumtion.

Sammantaget har respondenterna ett visst intresse av att se förändringar i strukturerna som påverkar vatten och turism på Bali finns, men att det finns ett glapp, eller en konflikt, mellan hur de anser att situationen borde se ut och hur de borde agera samt vad de är villiga att offra eller förändra för att uppnå detta. De ambivalenta svaren kan förstås som att turisterna utifrån moraliska aspekter anser att strukturerna behöver förändras för att uppnå en mer rättvis fördelning av vattenresurser och ett mer hållbart vattenutnyttjande, men att de generellt inte har ett personligt intresse av att bli begränsade i sin egen vattenkonsumtion (cf. Svensson, 2012).

5.4 Makt och upplevda möjligheter

Studiens resultat visar att respondenterna har olika uppfattningar kring huruvida de besitter någon makt i relation till sin vattenkonsumtions påverkan på vattenfrågan i sin helhet. Maria gav uttryck för ett perspektiv som belyser turisten som en aktör som utövar makt genom att konsumera. Hon sa:

Jag tänker att det är en ojämn fördelning och att det är orättvist, bara för att turister ofta har tillgång på naturresurser med duschar och toaletter exempelvis så tycker jag att dem är väldigt privilegierade och att dem har möjlighet att konsumera vatten lite som dem känner för. Dem sitter i en maktposition över hur det konsumeras, absolut.

Marias perspektiv ska dock ses som ett undantag. Generellt upplevde respondenterna en maktlöshet i de problem som kan kopplas till fördelning och konsumtion på Bali. Flera av respondenterna reflekterade återkommande, i flera delar av intervjuerna, kring huruvida de själva hade någon möjlighet att påverka de problem som de ofta själva kommit fram till att turismen potentiellt skapade. Andreas sa bland annat "Jag vet inte... Man har inte så mycket där, förutom det (vattnet) man gör av med själv liksom... Framförallt med duschar, men pooler och bevattningssystem är ju svårt att påverka som turist". David var inne på samma spår och sa: "[...] det jag hade gjort skulle väl ha varit att ta kortare duschar och så. Annars är det ju väldigt lite jag kan påverka i den typen av resa som jag gjorde".

Utifrån att perspektivet att individuella turister upplever en liten makt att påverka situationen i sin helhet, är en intressant fråga vem eller vilka som faktiskt upplevs ha makten att påverka. Under intervjuerna gav respondenterna flera exempel på aktörer som de ansåg hade möjlighet att göra mer än de gör i dagsläget för att påverka situationen, och även makt att påverka turisterna att anamma en mer medveten konsumtion. Lisa var en av de respondenter som nämnde att platsen man bor på kan spela en viktig roll i hur turister konsumerar vatten, hon resonerade på följande sätt: "I boendesituationer och sånt tänker jag att det är privatpersoner som hyr ut som kan ha stor påverkan på folk, om dem uppmanar på olika sätt att minska konsumtionen". Även Maria var inne på samma spår och sa: "jo men bor man på hotell så skulle jag säga att det är hotellet". Andra aktörer som kom upp under intervjuerna utifrån potentiell makt och påverkansmöjlighet var tidningar, annan media, resebolag och icke-statliga organisationer. Likt respondenternas svar på vem de upplever bär det största ansvaret, belystes Indonesiens regering återkommande som en aktör som ansågs besitta stor makt. Detta kan ses i Saras svar:

Om man tänker att alla kan göra något, så är det ju en själv som ska påverka och fatta att "ja, jag kanske inte kan leva som jag gör hemma när jag är där" men om tänker att det ska ge stor effekt tänker jag igen att det är regeringar som får fördela ut det [vatten].

Att respondenternas upplevda makt är relativt liten, kan uppfattas rimligt i relation till att bland andra Cole & Browne (2015) beskriver turistindustrins stora aktörer som inflytelserika i hur strukturerna kring vatten på Bali har byggts upp och att det är politiska beslut som skapar ramarna för hur vattenhanteringen på ön ser ut. Trots turisternas upplevda maktlöshet att

påverka situationen kring vatten i sin helhet, indikerar svaren på att respondenterna besitter en faktisk makt att kunna påverka sin egen konsumtion, genom att exempelvis duscha mindre och kortare. Detta styrks vidare av David, som också sa: ”Vattenkonsumtionen är inget jag känner är något som jag inte klarar av att reglera själv”. Respondenternas svar kan förstås utifrån Youngs (2007) diskussion kring makt. Hon menar att en aspekt utöver faktisk makt också är potentiell makt, vilket är ett intressant perspektiv som öppnar upp för frågan om turisterna egentligen besitter makt som de väljer att inte agera på. Young (2007) argumenterar för att individer bär ett ansvar för att engagera sig tillsammans med andra för att påverka och förändra strukturer som är orättvisa. Vid en tillämpning av detta perspektiv skulle de turister som väljer att inte försöka påverka sin egen eller andras konsumtion, kunna anses besitta oförbrukad makt.

Som tidigare nämnt, tyder studiens resultat på att respondenterna stundtals ser på vatten som en given resurs och upplever sin medvetenhet kring vatten och vattenkonsumtion vara begränsad, men trots detta finns vissa vattenbesparande vanor hos samtliga turister. Färre och kortare duschar i kombination med att inte låta kranen stå och rinna under matlagning och tandborstning var tveklöst de vattenbesparande aktiviteter som samtliga respondenter återkom till på frågor som berörde på vilket sätt de upplever att de har möjlighet och makt att påverka sin konsumtion. Förutom detta, gav vissa av respondenterna svar som tyder på att de också agerar för att påverka andras vattenkonsumtion. Lisa var en av dessa respondenter, hon sa: ”när jag har varit med kompisar och familj och vi har stått och borstat tänderna och sådär tillsammans så har jag verkligen fått panik när folk inte stänger av kranen så då gör jag det åt dem”. Maria gav ett liknande svar: ”[...] dessutom är jag en sån som stänger av kranen åt min pojkvän när han borstar tänderna, det är onödigt för mig att det slösas vatten... Så det beteendet tar jag med mig”.

Sammantaget visar intervjuerna att individens möjlighet och makt att påverka vattensituationen på Bali i sin helhet upplevs som liten i jämförelse med andra aktörer. Trots att respondenterna engagerar sig i vattenbesparande aktiviteter och i vissa fall försöker påverka sin omgivning att använda mindre vatten, är det osannolikt att strukturerna kring vatten på Bali kommer att förändras för att individer väljer att exempelvis stänga av kranen när de borstar tänderna. För att individens ageranden ska ha möjlighet att påverka och förändra situationen med konsumtion och överkonsumtion av vatten i sin helhet, skulle de sannolikt behöva gå samman med andra turister i ett offentligt rum, i linje med Youngs (2007) tankar kring framåtblickande, kollektivt

ansvar. Denna typ av maktutövning är dock ingenting som denna studie tyder på att turisterna planerar, eller har ett intresse av att engagera sig i.

6. Slutsatser och avslutande diskussion

Syftet med denna undersökning var att bidra med svenska turisternas syn, förståelse och perspektiv på frågor som rör vattenfördelning och vattenkonsumtion på Bali och vidare hur de resonerar kring rättvisa, ansvar och makt i relation till sin och andras förbrukning av vattenresurser på ön. Med hjälp av det teoretiska ramverket har studien bland annat visat att svenska turister ser på sin vattenkonsumtion som präglad av vanor, snarare än medvetenhet kring att överkonsumtion av vatten kan skapa negativa konsekvenser. Studien visar också att turisternas vattenkonsumtion kan förstås utifrån samhällsstrukturer, som både begränsar och möjliggör vissa typer av handlingar. På grund av att respondenterna har vuxit upp i en kontext med säker vattentillgång har de fått en syn på vatten som en given och självklar resurs. Detta påverkar deras förhållningssätt till vatten och det kan ses som en förklaring till att turisterna ibland upplever sig överkonsumera vatten och att de har en relativt låg medvetenhetsgrad kring sin egen konsumtion både i Sverige och under resorna på Bali.

Utifrån aspekter på miljö rättvisa, visar studien att de svenska turisternas resonemang kring en rättvis fördelning av vatten grundar sig i önskan om en jämlik tillgång, där alla världens människor har lika möjligheter att konsumera tillräckligt mycket vatten för att täcka sina basala behov. Resultatet belyser också att turisterna besitter viss kunskap kring det faktum att vatten utifrån flera perspektiv är en essentiell resurs och att världens vattenresurser är ojämnt fördelade. Fortsättningsvis, visar resultatet att turisterna trots detta inte upplever sig haft kunskap eller reflekterat kring det faktum att turism påverkar Balis vattentillgångar. Utifrån dessa upplevelser, är ett resultat värt att nämna att turisterna genom egna logiska resonemang, visar en relativt god förståelse för att turistindustrin samt deras egen konsumtion, kan ha negativa konsekvenser i relation till vattenförbrukning, vattenfördelning och den totala vattentillgången på Bali. I relation till vem som anses ha ansvar för vattenrelaterade problem på Bali, visar studien att turisternas uppfattningar kan förstås som genomsyrade av perspektiv på delat ansvar. Turisterna upplever ett litet, eller inget, individuellt ansvar för de problem som finns på Bali i relation till vatten. Ansvaret för att situationen ser ut som den gör, samt ansvaret att förbättra situationen tillskriver respondenterna "någon annan". Indonesiens regering och det politiska styret är de aktörer som turisterna upplever ha störst ansvar.

Resultatet belyser även hur de svenska turisternas tankar och upplevelser kring ansvar och rättvisa i vattenfrågor ibland är ambivalenta och att deras generella synsätt inte alltid återspeglas i sättet de konsumerar och agerar. Detta framgår bland annat av hur studiens respondenter i

grunden ser individuellt ansvar att inte överkonsumera vatten som ”självklart”, och det upplevs viktigt att individer anammar vattenbesparande metoder för att minska risken för, och konsekvenserna av överkonsumtion. När detta krockar med deras upplevda intressen, exempelvis att resor anses viktiga både utifrån samhällsnormer och emotionella värden, återspeglas inte alltid synen på ansvar till fullo i turisternas konsumtionsmönster av vatten, då majoriteten av studiens respondenter upplever sin konsumtion öka under resan. Studien visar också att det finns viss ambivalens hos turisterna i deras resonemang på rättvisa, då de å ena sidan visar en viss förståelse för att turismen spelar en viktig roll för Balis ekonomi och att de i egenskap av turister därför prioriteras i vattenfördelningen. Trots att respondenterna ser detta som problematiskt och orättvist, påverkar det inte deras förhållningssätt till vatten på ön. Resultatet visar att turisterna har konsumerat öns vattenresurser i olika stor utsträckning, men utan att reflektera speciellt mycket över det.

Vidare påvisar studien att svenska turister upplever både makt och maktlöshet i relation till vattenkonsumtion och fördelningsfrågor. Resultatet visar att svenska turister upplever sig ha makt över att kunna påverka sin egen konsumtion, och att de ibland utövar makt genom ansträngningar för att minska sin konsumtion genom flera vattenbesparande aktiviteter; framförallt att stänga av kranen under matlagning, disk och tandborstning samt inte duscha längre än vad de upplever behövs. I relation till de ojämlikheter och problem som finns i vattenfördelningen på Bali, visar resultatet dock att turisterna upplever en maktlöshet i sina möjligheter att påverka situationen i sin helhet. Genom tillämpningen av studiens teori, kan detta å ena sidan förstås som naturligt, då turister bara är en (liten) av många aktörer som tillsammans skapar förutsättningarna för vattenkonsumtion på Bali. Å andra sidan belyser studiens resultat också att turisterna kan anses besitta potentiell makt, som de väljer att inte agera på, då de inte visar något intresse för att tillsammans med andra turister offentligt försöka påverka hanteringen av vatten inom turistindustrin.

Studiens resultat bör förstås i relation till det faktum att fyra av sex respondenter har besökt Bali i egenskap av ”ryggsäcksturist”. Flera av studiens respondenter har därav levt förhållandevis enkla liv under sina resor och bott i boendeformer med relativt låg standard utan exempelvis pool och spa-anläggningar, vilket är vanliga faktorer som ökar turisternas indirekta vattenkonsumtion. Detta kan tänkas påverka delar av resultatet kring respondenternas upplevda vattenkonsumtion, i den mån att respondenternas upplevda konsumtion ibland är lägre på Bali än när turisterna befinner sig hemma i Sverige. Därför bidrar studien med specifika perspektiv

utifrån en viss turistgrupp, men studien bidrar även generellt till forskning kring vatten och turism med nya perspektiv och en inblick i turisternas resonemang kring vattenkonsumtion och vatten på Bali, men resultatet bör inte generaliseras utifrån hela gruppen ”svenskar som rest på Bali” då teoretisk mättnad inte uppnåtts.

En viktig slutsats som kan dras utifrån undersökningens resultat är att de svenska turisterna upplever sig vara relativt villiga att minska sin vattenkonsumtion under resor om de möts av information och uppmaningar att göra så. De uttrycker återkommande en vilja att lära sig mer om hållbara konsumtionsmönster kring vatten, och majoriteten av respondenterna ställde sig positiva till att anpassa sin konsumtion till Balis, och andra resmåls förutsättningar kring vattentillgång. Detta perspektiv anses intressant för framtida forskning att utveckla både genom kvalitativ och kvantitativa undersökningar; i vilken grad, och på vilket sätt, turister är villiga att bidra till en förbättrad situation kring vatten på Bali. Ytterligare forskning utifrån det perspektivet skulle potentiellt kunna skapa underlag, för både det politiska styret samt turistindustrins aktörer på Bali, att förändra förhållningssättet gentemot turister och turisternas vattenkonsumtion för att skapa en mer hållbar och rättvis situation kring vatten på ön.

De genomförda intervjuerna gav fler intressanta framtida forskningsperspektiv. Ett sådant perspektiv handlar om hur vissa av respondenterna uttryckte att de tror sig påverkas i sin relation till, och konsumtion av, vatten utifrån samhällsdebatt och media. Utifrån detta skulle en undersökning kring vattenfrågans uppmärksamhet i relation till andra hållbarhetsfrågor vara intressant att undersöka, inte minst på grund av att turisternas upplevda okunskap tycks påverka sättet de konsumerar vatten på. Avslutningsvis, skulle det vara intressant att undersöka är huruvida Covid-19 pandemin kommer att påverka strukturerna kring turistindustrin på Bali. Post-pandemi perspektivet är intressant ur flera turismrelaterade hållbarhetsfrågor, men en särskilt intressant fråga i relation till denna studie är på vilket sätt de eventuella förändringarna kan komma att påverka turisternas möjligheter att använda och konsumera öns vattenresurser.

7. Källförteckning

- Becken, S. (2007). Tourists' Perception of International Air Travel's Impact on the Global Climate and Potential Climate Change Policies. *Journal of Sustainable Tourism*, 15(4), 351-368. <https://doi.org/10.2167/jost710.0>
- Becken, S. (2014). Water equity – Contrasting tourism water use with that of the local community. *Water Resources and Industry*, 7-8(C), 9-22. <http://dx.doi.org/10.1016/j.wri.2014.09.002>
- Boréus, K. & Bergström, G. (2018). *Textens mening och makt: metodbok i samhällsvetenskaplig text- och diskursanalys*. (4 upplagan) Lund: Studentlitteratur.
- Bryman, A. (2016) *Samhällsvetenskapliga metoder* (3 upplagan) Stockholm: Liber AB.
- Clarke, V., & Braun, V. (2017). Thematic analysis. *The Journal of Positive Psychology*, 12(3), 297-298. <https://doi.org/10.1080/17439760.2016.1262613>
- Cole, S. (2012). A political ecology of water equity and tourism. *Annals of Tourism Research*, 39(2), 1221-1241. <https://doi.org/10.1016/j.annals.2012.01.003>
- Cole, S. & Browne, M. (2015). Tourism and Water Inequity in Bali: A Social-Ecological Systems Analysis. *Human Ecology*, 43(3), 439-450. <https://doi.org/10.1007/s10745-015-9739-z>
- Doyle, T., McEachern, D. & MacGregor, S. (2015) *Environment and politics* (4 upplagan), London: Routledge. ISBN 9780415825535
- Epler Wood, M. (2017) *Sustainable tourism on a finite planet*. Routledge
- Esaiasson, P., Gilljam, M., Oscarsson, H. & Wängnerud, L. (2012) *Metodpraktikan*. Norstedts Juridik AB
- Gabarda-Mallorquí, A. M., Fraguell, R., & Ribas, A. (2018). Exploring environmental awareness and behavior among guests at hotels that apply water-saving measures. *Sustainability (Switzerland)*, 10(5). <https://doi.org/10.3390/su10051305>
- Gössling, S. (2002) Global environmental consequences of tourism. *Global Environmental Change*, 12(4), 283-302. [https://doi.org/10.1016/S0959-3780\(02\)00044-4](https://doi.org/10.1016/S0959-3780(02)00044-4)
- Gössling, S (2006). Tourism and water. I Gössling, Stefan, & Hall, Michael C. (2006). *Tourism and Global Environmental Change: Ecological, Economic, Social and Political Interrelationships*. (s.180-194) Routledge.
- Hares, A., Dickinson, J., & Wilkes, K. (2010). Climate change and the air travel decisions of UK tourists. *Journal of Transport Geography*, 18(3), 466-473. [doi:10.1016/j.jtrangeo.2009.06.018](https://doi.org/10.1016/j.jtrangeo.2009.06.018)

IDEP (u.å) Bali water protection program. Indonesia: IPED foundation. Hämtad från: http://www.idepfoundation.org/images/idep/how-you-can-help/support-a-project/bali-water-protection-program/bwp_agama_tirtha.pdf

Kungliga Tekniska Högskolan [KTH] (2014) *Miljörättvisa*. Hämtad 2020-10-30 från: <https://www.kth.se/social/group/socioekologisk/page/miljorattvisa-2/>

Larsdotter Theil, P., & Hallgren, H. (2019) Rights of nature as a prerequisite for sustainability. I Bonnedahl, K J., & Heikkurinen, P. (Eds.) (2019) *Strongly Sustainable Societies: Organising Human Activities on a Hot and Full Earth*. (s.61-76) London; New York: Routledge. ISBN: 9780815387213

Nowell, L. S., Norris, J. M., White, D. E., & Moules, N. J. (2017). Thematic Analysis: Striving to Meet the Trustworthiness Criteria. *International Journal of Qualitative Methods*, 16(1) <https://doi.org/10.1177/1609406917733847>

Ollivaud, P. & Haxton, P. (2019) *Making the most of tourism in Indonesia to promote sustainable regional development*. (ECONOMICS DEPARTMENT WORKING PAPERS No. 1535) OECD. Tillgänglig på: [http://www.oecd.org/officialdocuments/publicdisplaydocumentpdf/?cote=ECO/WKP\(2019\)4&docLanguage=En](http://www.oecd.org/officialdocuments/publicdisplaydocumentpdf/?cote=ECO/WKP(2019)4&docLanguage=En)

Page, S., Essex, S. & Causevic, S. (2014). Tourist attitudes towards water use in the developing world: A comparative analysis. *Tourism Management Perspectives*, 10(C), 57-67. <http://dx.doi.org/10.1016/j.tmp.2014.01.004>

Strauß, S. (2011). Water Conflicts among Different User Groups in South Bali, Indonesia. *Human Ecology*, 39(1), 69-79. <https://doi.org/10.1007/s10745-011-9381-3>

Svensson, T. (2012) "När jag reser kommer miljön i andra hand" - Den svenska 80-talistgenerationens uppfattningar om internationellt resande och miljöproblematiken. [Kandidatuppsats, Handelshögskolan vid Göteborgs Universitet]. Tillgänglig på: https://gupea.ub.gu.se/bitstream/2077/32631/1/gupea_2077_32631_1.pdf

Sveriges Radio (2017, 12 december) *Miljö och klimat viktigaste valfrågorna bland unga*. Tillgänglig på: <https://sverigesradio.se/artikel/6840581>

Sweden Abroad (2021, 10 maj) Covid-19: *Lägesbild och reseinformation*. Hämtad 2021-05-15 från: <https://www.swedenabroad.se/sv/om-utlandet-för-svenska-medborgare/indonesien/reseinformation/covid-19-lägesbild-och-reseinformation/>

Thurén, T. (2007). *Vetenskapsteori för nybörjare*. Upplaga 2:6. Stockholm: Liber AB.

Torpman, O. (2017). *Miljöetik: från problem till lösning*. Lund: Studentlitteratur

Torres-Bagur, M., Ribas, A. & Vila-Subirós, J. (2020) Understanding the Key Factors That Influence Efficient Water-Saving Practices among Tourists: A Mediterranean Case Study. *Water*, 12(8), 2083. <https://doi.org/10.3390/w12082083>

TT Nyhetsbyrån (2020, 24 augusti) Turiststopp förlängs på Bali. *Folkbladet*. Hämtad från: <https://www.folkbladet.nu/2020-08-24/turiststopp-forlangts-pa-bali>

UNICEF (u.å) *Water and sanitation*. Hämtad 2020-10-30 från: <https://www.unicef.org/supply/water-and-sanitation>

United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization [UNESCO] (2020) *Water and climate change*. ISBN 978-92-3-100371-4

Vetenskapsrådet. (2020). *Forskningsetiska principer inom humanistisk-samhällsvetenskaplig forskning*. Hämtad från: <http://www.codex.vr.se/texts/HSFR.pdf>

World Resources Institute (u.å) *WATER*. Hämtad 2020-10-26 från: <https://www.wri.org/our-work/topics/water>

World Wildlife Foundation [WWF] (2020) *Tre glas vatten*. Hämtad 2020-10-29 från: <https://www.wwf.se/utbildning/uppgiftsbanken/tre-glas-vatten/>

World Wildlife Foundation [WWF] (u.å) *Water Scarcity*. Hämtad 2020-10-29 från: <https://www.worldwildlife.org/threats/water-scarcity>

Young, I-M. (2007). *Globala utmaningar – Krig, självbestämmande och global rättvisa*. Hägersten: Tankekraft Förlag

Young, I-M. (2006). RESPONSIBILITY AND GLOBAL JUSTICE: A SOCIAL CONNECTION MODEL. *Social Philosophy and Policy*, 23(1), 102-130. <https://doi.org/10.1017/S0265052506060043>

Bilagor

Bilaga 1. Respondenternas resekontext

	Pseudonym	Ålder	Boendetyyp	Tid för resa	Orsak till resa
1	Lisa	25	Villa Hostel ”Guesthouse”	2016 2017	Dyka Semester Upptäcka ny kultur
2	Sara	20	Hotell Lägenhet via AirBNB Villa	2020	Sola, bada och ”ha det gött”
3	Maria	24	Hotell	2016	Äta god mat Upptäcka ny kultur Vacker natur
4	David	27	Hostel ”Homestays”	2015 2016	Upptäcka Dyka
5	Andreas	25	Hostel	2018	Ha kul Upptäcka nya platser och göra häftiga saker
6	Hanna	27	Hostel	2015	Kultur och natur Yoga, ekologisk mat, rawfood

Bilaga 2. Intervjuguide

Intervjun inleds med en kortare introduktion där uppsatsens syfte åter presenteras och förfrågan om inspelning sker. Efter detta erbjuds respondenterna att ställa frågor innan inspelningen startar.

A) Grundläggande information om respondenten; ålder, bostadsort- och situation samt sysselsättning

B) Frågor om vem dem är och hur de konsumerar vatten i Sverige

- Kan du berätta om när du använder vatten i din vardag?
- Varför tror du att det är just så du använder vatten?
- Berätta om vilka situationer du upplever att du använder mest vatten i din vardag?
- Kan du beskriva hur du resonerar kring din egen vattenkonsumtion?
- Finns det något du tycker är viktigt att tänka på?
- Varför tycker du att det är viktigt?

- Tycker du att du bär ett individuellt ansvar för att inte överkonsumera vatten?
 - * Om ja, varför tycker du det?
 - * Om nej, varför tycker du inte det?
- Kan du berätta lite om vad du har för kunskap om vatten som resurs?
- Vilket värde har vatten för dig?
- Kan du berätta om hur du tycker att en rättvis fördelning av vatten bör se ut?
- Vem har enligt dig det största ansvaret för att säkerställa en rättvis fördelning av vatten?
- Var tror/tycker du att vatten är viktigast i samhället?

C) Frågor om deras vistelse på Bali

- När var du på Bali och hur länge var du där?
- Kan du berätta om varför du valde att resa till Bali?
- Vad mycket visste du om ön och/eller landet innan du reste dit?
- Vilka förväntningar hade du innan du åkte?
- Vad ville du göra där?
- Varför är dessa saker viktigt för dig?
- Anser du att det är viktigt att tänka på hållbarhet när du reser och hur du använder olika resurser?
- Påverkar detta exempelvis var du bor eller vad du väljer att göra?
- Hur du bodde när du var där?
- Vad du gjorde när du var där?
- I vilka situationer interagerade du med lokalbefolkningen?
- Upplevde du att det verkar finnas någon skillnad i hur du som turist lever i jämförelse med lokalbefolkningen?

- Kan du berätta om i vilka situationer du använde vatten på Bali?
- Upplever du någon skillnad i hur du konsumerar vatten hemma och där?

- Du berättade förut att ____ var viktigt för dig i din vattenkonsumtion hemma, var det något du även tyckte vara viktigt när du var på Bali?
- Vad tror du att du och andra turister hade kunnat göra annorlunda för att minska vattenkonsumtionen på resan?
- Finns det något som skulle motivera dig att använda mindre vatten när du var på Bali?
- Hur tror du att turism påverkar vattenfördelning och försörjning på Bali?
- Vilka konsekvenser tror du att det skapar? i hur stor utsträckning/hur allvarliga tror du att konsekvenserna är?
- Hur tycker du att en rättvis fördelning av vatten bör se ut på Bali?
- Vem anser du anser bär ett ansvar för att Balis vattenresurser distribueras på ett rättvist sätt?
- Vem tycker du bär det största ansvaret?
- Tycker du att du överkonsumerade vatten när du var på Bali?

D) Avslutning

- Detta var mina frågor. Finns det något du tänkt/funderar på eller vill tillägga?
- Tack för din medverkan!